

παρελήφθη ἐντὸς 20 κ. ἐκ. θειικοῦ ὀξέος N/100. Παρήχθησαν ἐν συνόλῳ 2,25 κ. ἐκ. διαλύματος ἀμμωνίας N/100.

Ἐπειδὴ εἰς προηγούμενα ἡμῶν πειράματα¹ συνθέσεως τῆς ἀμμωνίας τῇ βοήθειᾳ καταλυτικῶς δρώντων κολλοειδῶν μετάλλων Pt, Pd, Rh κλπ. ἡ ἀπόδοσις ἠϋξανε σημαντικῶς ἐν ὀξίνῳ διαλύματι, ἐδοκιμάσαμεν νὰ καταστήσωμεν τοῦτο ὄξινον, ἀλλὰ τὸ κολλοειδὲς διάλυμα τοῦ ρηνίου εἶναι λίαν εὐαίσθητον εἰς ὀξέα καὶ μόνον ἐλαφρῶς ὄξινον διὰ προσθήκης 2 κ. ἐκ. θειικοῦ ὀξέος N/2 ἡδυνήθημεν νὰ λάβωμεν σταθερόν. Ἐπαναλαβόντες τὸ ἄνω πείραμα ὑπὸ τὰς αὐτάς συνθήκας μὲ τὸ ὄξινον διάλυμα ἐλάβομεν 3,1 κ. ἐκ. ἀμμωνίας N/2. Τὸ ποσὸν τοῦτο, μικρὸν καθ' ἑαυτό, εἶναι οὐχ ἦτον τριπλάσιον ἐκείνου ὅπερ ἐλάβομεν μὲ καταλύτην μεταλλικὸν ρήνιον καὶ μὲ ποσότητα τριάκοντα φορὰς μεγαλυτέραν εἰς ρήνιον.

Ἐξ ὧν τῶν πειραμάτων τούτων καταδείχθη ὅτι τὸ ρήνιον εἰς κολλοειδῇ κατάστασιν παρουσιάζει πολὺ ἐντονωτέρας καταλυτικὰς ιδιότητας, ἰδίως δι' ὑδρογονώσεις, ἀπὸ τὸ μεταλλικὸν ρήνιον λαμβανόμενον εἰς λεπτοτάτην κόνιν.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΠΡΟΣΕΔΡΟΥ ΜΕΛΟΥΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ.—'Ολίγα τινὰ διὰ τὸν μέγαν τοῦ Ναυτικοῦ μας εὐεργέτην, τὸν ποτὲ Λεωνίδα Χ. Παλάσκαν πλοίαρχον τοῦ Β. Ν.,² ὑπὸ **Στυλίου Ἑμμ. Δυκούδη.**

Πρὸ τινων ἡμερῶν παρετήρησα ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ, ὅτι εἶχεν ἐπ' ἐσχάτων ἀναρτηθεῖ ἐν αὐτῷ, μικρὰ ἀλλ' ὠραία ὕδα-

¹ C. R., 1916, 162, p. 914.

² *Πηγαὶ καὶ βοηθήματα*: «Μητρῶν Ἀξιωματικῶν τοῦ Πολ. Ναυτικοῦ παντὸς κλάδου, περιέχον μεταβολὰς μέχρι τοῦ 1872». «Μητρῶν Ἀξιωματικῶν Β. Ν., βιβλίον 1». (Φυλάσσονται παρὰ τῇ Διοικητικῇ Ὑπηρεσίᾳ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν). Ὁμοίως: ἕτερον παρὰ τῇ Γεν. Διευθ. Β. Ναυστάθμου καὶ ἕτερον παρὰ τῇ Ν. Σχολῇ Πολέμου, ὡς πληροφοροῦμαι. CHAR. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟ, Directeur de la Bibliothèque Nationale, «Notice biographique sur Leonidas Palasca», Ἀθῆναι, τύποις *Φιλοκαλίας*, 1880. S. F. J. SCHMIDT, Διευθ. τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν, «Ἀναμνήσεις ἐκ τοῦ βίου τοῦ Λεων. Παλάσκα», *Ἑστία*, ἔτος Ε', 9, 1880, φυλ. 218, σ. 129. ΗΛ. ΦΙΛ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, «Μαθήματα Ναυτιλίας πρὸς χρῆσιν Ν. Σχολῆς Δοκίμων» λιθογρ. ἔκδ. 1892. ΜΙΧ. ΓΟΥΔΑ, Πρόλογος, ἐν τῷ «Ἑλληνογαλλικῇ λεξικῇ Ναυτικῶν ὄρων, ὑπὸ Λεων. Παλάσκα», Ἀθῆναι, 1898. ΔΗΜ. ΦΩΚΑ, «Χρονικὰ τοῦ Ἑλλ. Βασ. Ναυτικοῦ», ἔκδ. Ναυτ. Ἐπιτελείου, 1923. Βραβεῖον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. ΙΩΑΝ. Α. ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Πολεμικὸν Ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ Ἀνεξαρτησίας μέχρι Βασιλείας Ὁθωνος», Βραβεῖον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Κ. ΜΟΥΡΟΥΖΗ, «Ἐπιτάφιος εἰς Λεωνίδα Παλάσκαν». Α. ΠΑΛΑΣΚΑ, Τὰ συμβάντα τοῦ Ὀκτωβρίου 1862 ἐπὶ τοῦ Β. ἀτμοδρόμωνος «Ἀμαλία» (ἐξεδόθη μετὰ θάνατον, 1882). ἀνεδημοσιεύθη εἰς Ν. Ἐπιθεώρησιν, ἔτος Ε', 7, σ. 254 καὶ 353, μετὰ προλόγου ὑπὸ τοῦ τότε ἀντιπλ. ΑΔΕΞ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ κατὰ Ἰούνιον 1925. Κ. Α. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ, ἐν Ν. Ἐπιθεωρήσει,

τογραφία, ἔργον τοῦ Σπυρ. Αἰμ. Προσαλέντη¹, ἀπεικονίζουσα εὐγενοῦς μορφῆς ἄνδρα ἐν πολιτικῇ περιβολῇ. Εἰς τὸ κάτωθεν αὐτῆς μέρος τοῦ πλαισίου, εἶναι καλλιγραφημένα τὰ ἀκόλουθα: «Τὸ ἰσχυρὸν ναυτικὸν δὲν συνιστῶσι τὰ μεγάλα καὶ πολυάριθμα πλοῖα, μῆτε ἡ γενναιότης καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐμβατῶν, ἀλλ' ἡ περὶ τὰ ναυτικὰ ἐκπαίδευσις τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ἡ ἐξάσκησις τῶν πληρωμάτων»², ὑποκάτωθεν δὲ τῆς ἐπιγραμμτικῶς δογματικῆς ἀληθείας ταύτης, ἀπομίμησις ἀπαράλλακτος, τῆς ὑπογραφῆς τοῦ εἰκονιζομένου.

Τὴν προσωπογραφίαν ταύτην³, εἰκονίζουσιν τὸν διεθνoῦς φήμης, τὸν ἀληθῆ τοῦ ναυτικοῦ μας σοφὸν τὸν ποτὲ Λεωνίδα Παλάσκαν πλοίαρχον τοῦ Β. Ν., ἀνεῦρεν ὁ ὑποναύαρχος κ. Ἀλ. Σακελλαρίου, καί, ἀποτίνων εὐλαβῇ φόρον τιμῆς πρὸς τὴν ἀγῆρατον μνήμην τοῦ ὑπερόχου ἀνδρός, τὴν ἀνήρτησεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου. Οὕτω, εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ προσερχομένους ἀξιωματικούς, καθίσταται γνῶριμος τοῦ μεγάλου τοῦ ναυτικοῦ μας εὐεργέτου ἡ μορφή⁴, τὴν ὁποίαν τινὲς τῶν ἀξιωματικῶν ἐγνω-

ΚΘ', 138, 595 καὶ Α' 139, 95-115. Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, *Ναυτ. Ἐπιθεώρησις*, ΙΣΤ', 78, 395. ΣΠΥΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ, «Ἱστορία τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως», ἐκδ 3η, Π. Ἀσλάνη, τύποις Ὁρᾶς. ΕΠΑΜ. Δ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ, «Ἱστορία τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ», 1894. ΘΕΟΔ. ΓΡΗΓΟΡΑΚΗ, πλοίαρχου Λιμενικοῦ, «Τὸ Ναυτ. Ἀπομ. Ταμεῖον 1821 - 1938», *Ἐπιθεωρ. Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ*, Μάϊος 1938, σ. 181. ΣΤΥΛ. ΕΜΜ. ΛΥΚΟΥΔΗ, εἰς *Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεῖαν*, 12, 454-455. *Προσωπικαὶ ἀναμνήσεις* ἐκ συνομιλιῶν μου μετὰ τῶν, σεβαστῆς μνήμης, ναυάρχων Γεωργ. Ἀγγ. Σταματέλλου καὶ Μιλτ. Κ. Κανάρη ὧν ὑπῆρξα διαγγελεὺς καὶ ὑπασπιστής, καὶ Μιχ. Κουτσούκου, ὑάρχου τοῦ Παλάσκα τῷ 1862 καὶ τῶν κυβερνητῶν μου Κωνστ. Μ. Κανάρη, Θεοχ. Θεοχάρους, Κωνστ. Γ. Χατζηκυριάκου, Γεωργ. Ν. Μπούμπουλη, Λαζ. Τσαμαδοῦ, Γεωργ. Α. Κουντουριώτη καὶ Ἀλεξ. Σαχτούρη. Ἐπίσης ἐξ ἀφηγήσεων τοῦ θείου μου Πέτρου Σ. Λυκούδη στρατηγοῦ, περὶ τῶν ὁμιλιῶν, ἃς ἤκουσεν ἀπὸ στόματος, τοῦ Παλάσκα πρὸς τὸν ἰσαδελφόν του πάππον μου Στυλ. Η. Λυκούδη ἀντισυνταγματάρχην τοῦ Ἡεροβολικοῦ καὶ φρούραρχον Πειραιῶς, οὗ τὴν οἰκογένειαν συχνὰ ἐπεσκέπτετο ὁ Παλάσкас.— ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: Ἡ ἀνακοίνωσίς μου αὕτη εἶναι ἀλληλένδετος πρὸς ἑτέραν τοιαύτην, προσεχῶς παρ' ἐμοῦ γενησομένην, ὑπὸ τίτλον: «Περὶ τοῦ παρ' ἡμῖν Ναυτικοῦ Ὀνοματολογίου καὶ τῆς ἐνεστώσης αὐτοῦ θέσεως» (ἰδὲ σ. 463).

¹ Ἐνετοκερκυραϊκὴ οἰκογένεια καλλιτεχνῶν. Ὁ Παῦλος Προσαλέντης μαθητὴς τοῦ Κανόβα, ἰδρυτὴς τῆς ἐν Κερκύρᾳ σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, ὁ υἱός του Σπυρίδων, οἱ ἔγγονοί του Αἰμίλιος Προσαλέντης, Ἑλένη Προσαλέντη, Ὀλγα Παπαδημάκη καὶ οἱ διεσέγγονοί του Σπυρ. Προσαλέντης (ὁ ζωγραφίσας τὴν εἰκόνα) καὶ Εὐφρ. Φανδρίδου, πάντες οὗτοι προσωπογράφοι καὶ θαλασσογράφοι (ἔρα σχετικῶς ἐφημ. *Le Messager d'Athènes*, 3142, 26 Ἰουνίου 1932: *Les peintres Corfiotes*).

² Φράσις ἐν τῷ ὑπομνήματι τοῦ Παλάσκα περὶ τῆς ἀνάγκης συστάσεως Ναυτικῆς Σχολῆς: ὅρα σ. 468, ὑποσημείωσις 1.

³ Ὡς ἐπληροφορήθην ἐγένετο αὕτη κοινῇ πρωτοβουλία τῶν Λεων. Δερτούζου καὶ Εὐ. Μπαλατζῆ ὑποπλοιάρχων, καὶ Κ. Α. Ἀθανασιάδου ὑποπλ. οἰκονομικοῦ.

⁴ Εὐεργετικὰς ὑπηρεσίας προσήνεγκεν εἰς τὸ ναυτικὸν καὶ ὁ Γεράσιμος Ι. Ζωχιὸς ἰδρυτὴς τοῦ «Ναυτ. Ἀπομ. Ταμεῖου». Ἐκατοντάδες χιλιάδων ἕως σήμερον μέλη ναυτικῶν οἰκογενειῶν, ἀνακουφισθέντα ὑπὸ τοῦ Ταμεῖου τούτου, ἠγνόησαν ποῦς ἦτο ὁ εὐεργέτης των. Τοῦτο ὅμως δὲν θέλει συμβαίνει πλέον· ἡ ἀρμο-

ρίζομεν ἤδη, ἀπὸ δύο φωτογραφιῶν του, ὡς μετὰ κόπου ἀνευρὼν ὁ ἀντιπλοίαρχος τότε κ. Δημήτριος Γ. Φωκᾶς, ἐδημοσίευσεν ἐν ἀξιολόγῳ περὶ τοῦ ἄλλοτε Ναυτικοῦ μας πραγματείας του, φερούσης τὸν μετριόφρονα τίτλον «Χρονικὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ»¹.

Θὰ ἡδύνατό τις ἴσως νὰ ἀντείπη, ὅτι ἡ μνείας ἀξία πράξεις αὕτη τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ, διετράνωσε μὲν τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν εὐλάβειάν του ὡς ἀξιωματικοῦ, πλὴν ὑπεράγαν σεμνοπρεπῶς· ὅτι δέ, ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνῃ τῆς εἰκόνος τοῦ Παλάσκα ἡ ἀνάρτησις, μετ' ἐπισημότητος ἀναλόγου πρὸς τὸν ὄγκον τῆς ὑπεροχῆς του. Οὕτως ὅμως ἢ ἄλλως, τὸ οὐσιῶδες εἶναι ὅτι στεγάζεται ἤδη αὕτη παρὰ τῇ ἐπισημοτάτῃ τῶν Ναυτικῶν Ὑπηρεσιῶν, τῇ ἀκριβῶς ἐπιφορτισμένῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὅσων ἐκεῖνος ζητεῖ παρὰ τῶν ἐπιγιγνομένων τοῦ Ναυτικοῦ μας ἐπιτελῶν, διὰ τῆς ὡς ἂν μνησθείσης πρὸς αὐτοὺς ὑποθήκης του.

Ὁ Παλάσкас ὅμως, ὡς πᾶσα τις ἀληθὴς ἀξία, ὑπῆρξε μέχρις ἐλαττώματος μετριόφρων· ἀείποτε ἀπέστερξε πᾶσαν διάκρισιν ἢ τιμητικὴν ἐπίδειξιν, ὣν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ἐδικαιοῦτο· εὐγενῶς ἄκαμπτος ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντός του, ὀρμητικώτατος κατὰ πάσης ἀσεβείας πρὸς τοὺς νόμους καὶ πρὸς τὰς ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς τιμῆς ὑποχρεώσεις, μαχητικώτατος ἐν τῇ ὑπερασπίσει τῶν ὑπὲρ τῆς προκοπῆς τοῦ ναυτικοῦ προσπαθειῶν του, ἥτο ἔξω τούτων, σεμνὸς ἰδιώτης, οὐδέποτε ὑπερηφανεύθεις διὰ τὴν φήμην του, τὴν ὀλκὴν τῆς ὑπεροχῆς του ζηλοτύπως ἀποκρύπτων, οἶονεὶ τοῦ «λάθε βιώσας» θιασώτης· δι' ὃ καὶ οὐδέποτε, πλὴν ἐν ἀναποφεύκτῃ ἀνάγκῃ, ἔφερε τὴν στολήν², ἣν τοσοῦτον ἐτίμησεν. Ὑπὸ τοιούτους λοιπὸν ὅρους, ἢ ἀπόθεσις τῆς εἰκόνος του ἐν τῷ χώρῳ ἐν ᾧ κρίνονται καὶ διασκοποῦνται τὰ εἰς τὸ ναυτικὸν μας ἀφορῶντα, ὃν τρόπον δὲ ἐγένετο αὕτη, ἐπραγματοποίησε πᾶν ὅτι ζῶν θὰ εἶχεν ὁ Παλάσкас ποθῆσαι καὶ ὅπως θὰ τὸ εἶχε ποθῆσαι. Ἀλλ' ἐὰν θὰ εἶχε προκριθῇ ἐπί-

δία ὑπηρεσία, ἐνετοίχισεν ἐπ' ἐσχάτων εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κριζώτου 8. «Ναυτικοῦ Ἀπομαχικοῦ Ταμείου» μαρμαρίνην πλάκα φέρουσαν μὲ χρυσὰ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ Ζωχιοῦ, ὁμοῦ μετὰ τῶν ὀνομάτων τῆς Βασιλείσης Ἀμαλίας, τοῦ ὑπουργοῦ Ἀθαν. Α. Μιαούλη καὶ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Ταμείου. (ΘΕΟΔ. ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ, αὐτ. σ. 184). Καὶ ὁ θαυμαστὴς ἐπίσης καὶ μιμητὴς τοῦ Παλάσκα, ὁ ποτὲ Ἡλίας Φιλ. Κανελλόπουλος ἀντιπλοίαρχος, ἀξιωθεὶς νὰ ἐνσαρκώσῃ τὸ ὄνειρον ἐκείνου, ἅτε ἐπιτυχόν, χάρις εἰς τὴν μεγαλουργίαν διάνοιαν τοῦ Χαρ. Τρικούπη, τὴν ἱδρυσιν τῆς Ναυτικῆς Σχολῆς τῶν Δοκίμων, ἧς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος διοικητής, ἅμα δὲ καὶ καθηγητὴς καὶ συγγραφεὺς τῶν ναυτικῶν μαθημάτων τῆς, ἀλλὰ καὶ κυβερνήτης τοῦ ἀτμοδρόμωνος «Ἑλλάς», ἐφ' οὗ ἡ Σχολὴ ἐλειτούργει τότε, κατὰ τοὺς ἐκπαιδευτικούς πλόας του.

¹ Ἐκδόσις Γεν. Ἐπιτελείου Ναυτικοῦ, 1923, Βραβεῖον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (σ. 161 καὶ 192).

² Μία μόνον φωτογραφία του ὑπάρχει εἰκονίζουσα αὐτὸν μὲ τὴν ἐπὶ Ὀθωνος στολήν. (ΦΩΚΑ αὐτ. σ. 161).

σημος ἐν προκειμένῳ τελετῇ, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχον εἰς τὴν τοιαύτην τελετὴν θέσιν, ἀγορητοῦ καὶ ἐγκωμιαστοῦ, καὶ ὁ φιλόλογος¹ καὶ ὁ γεωδότης² καὶ ὁ γεωλόγος³ καὶ ὁ ἀστρονόμος⁴ καὶ ὁ ἀρχαιολόγος⁵, ἀφοῦ πάσας τὰς ιδιότητας ταύτας βαθέως κατεῖ-

¹ Ὁ Λεων. Παλάσκας ἀπὸ μικροτάτης ἡλικίας παραμείνας εἰς Γαλλίαν καὶ ἐκεῖ ἐκπαιδευθεὶς, ἦτο αὐτοδίδακτος τῆς Ἑλληνικῆς. Ἡ γλῶσσα ὅμως ἦν μεταχειρίζεται καὶ ἐν τῷ «Ἑλληνογαλλικῷ Λεξικῷ τῶν Ναυτικῶν Ὁρων», οἱ ὅροι οὕς ἐθέσπισε διὰ τοῦ «Ναυτικοῦ Ὀνοματολογίου» ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ὑπηρεσιακά του ἔγγραφα, μαρτυροῦσι πόσον βαθὺς κάτοχος ἦτο τῆς καθαρευούσης, ἐπηρσαμένης ἐν τοῦτοις ὡς πρὸς τὸ συντακτικόν της ἀπὸ τῶν ἔργων τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Ἀρριανοῦ. Διαρκῶς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς μελετῶν, διετέλει εἰς συχνὴν μετὰ τοῦ Ναυάρχου Ἀκαδημαϊκοῦ Jurien de la Gravière ἀλληλογραφίαν, ὁ ὁποῖος, — ὡς τὸ εἶχεν εἶπει εἰς τὸν ἀείμνηστον Κ. Ράδον ὁ ἴδιος —, συχνότατα τὸν συνεβουλεύετο, διὰ τὰς ἀπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὡς πρὸς τὴν ναυτικὴν ἱστορίαν πηγάς.

² Τῷ 1839, κατὰ τὸν περίπλου τῆς γῆς ὃν ἐξετέλεσε μόλις ἀποφοιτήσας τῆς Ν. Σχολῆς, ἀδημονῶν ἀνέμενε τὴν εἰς Τενερίφην τῶν Καναρίων προσέγγισιν, ὅπως ἀναρριχηθῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρητοπάγου Picco del Teyde, οὐχὶ τὸσον πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς ἀπὸ ὕψους 4000 μέτρων θέας, ὅσον πρὸς ἐπαλήθευσιν συμπερασμάτων του, ἐπὶ ἐπιστημονικῆς του μελέτης. Προβάς εἰς κοπιώδεις ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου μετρήσεις τῆς ταπεινώσεως τοῦ φυσικοῦ ὀρίζοντος κατὰ πολλὰς καὶ ἐγγύτατα ἀλλήλων ἀξιμουθικάς διευθύνσεις, προσεπεκύρωσε τὸ θεωρητικὸν τῆς μελέτης του συμπέρασμα, καθ' ὃ ὁ κῶνος τῶν πρὸς τὸν ὀρίζοντα νοουμένων ὀπτικῶν ἀκτίνων, ἐφήπτετο τῆς ὑδρογείου οὐχὶ κατὰ ἐλάσσονά τινα κύκλον αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ καμπύλην ἰδιογενῆ καὶ ἰδιόσχημον ὁμοιάζουσαν πῶς πρὸς τὴν ἑλλειψιν καὶ ἀπότοκον οὖσαν τῆς ἐπιπλατύσεως τοῦ γηίνου ἐλλειψοειδοῦς καὶ ὅτι συνεπῶς τὸ σχῆμα τοῦ φαινομένου ὀρίζοντος δὲν εἶναι περιφέρεια κύκλου, ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἰδιότυπος καμπύλη, ἥς αἱ ἐκκεντρότητες καθίστανται αἰσθητότεραι σὺν τῷ ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ὕψει τοῦ θεωροῦ (πρβλ. SCHMIDT, αὐτόθι) οὖσα ἐν ταυτῇ συνάρτησις τοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους. Ὑπόμνημα περὶ τῆς καμπύλης ταύτης καὶ τοῦ τρόπου τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν διὰ τὴν σπουδὴν αὐτῆς τε καὶ τῆς ἐξισώσεώς της ἀπαιτουμένων στοιχείων, δημοσιεύθην ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, ἐγένετο δεκτὸν ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου, κολακευτικώτατα διὰ τὸν νεαρὸν σηματοφόρον. (ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 15. ΓΟΥΔΑΣ, αὐτ. σ. ιη').

³ Ὅρα ὑποσημείωσιν 1, σ. 466 τοῦ παρόντος.

⁴ Ὅρα ὑποσημείωσιν 5, σ. 466 τοῦ παρόντος.

⁵ Ἠγάπα σφόδρα τὴν ἀρχαιολογίαν καὶ δὴ τὴν συνδυαζομένην πρὸς τὴν ἀστρονομίαν, τὴν γνωμονικήν, τὴν προοπτικὴν καὶ τὸν μαθηματικὸν λογισμόν. Τῷ 1856 ἐδημοσίευσεν γαλλιστὶ πραγματείαν δι' ἣς ἀπεδείκνυσεν, ὅτι τὸ παρὰ τῇ Ἀγορᾷ περικαλλεὲς πυργωτὸν μνημεῖον, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ ἐκ Κυρρηστίας ἀνεγερθέν, δὲν ἦτο ναὸς τοῦ Αἰόλου, ὡς ἐνομιζέτο ἕως τότε, ἀλλὰ ὠρολόγιον δημόσιον, γνωμονικὸν μὲν ἐν εὐδίᾳ, ἀπὸ κλεψύδρας δέ, πληρουμένης ἀπὸ τῆς πηγῆς Κλεψύδρας τῆς ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, ἐν νυκτὶ ἢ συννεφίᾳ. Ἡ ἐξήγησις αὕτη ἐγένετο εὐνοϊκώτατα ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν ἐν Ἑσπερίᾳ ἀρχαιολόγων. (ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 28. ΓΟΥΔΑΣ, αὐτ. σ. λε'). Ὅταν δὲ μετὰ τινα ἔτη ἐρρέθη, ὅτι δὲν ἦσαν τάχα ἀκριβεῖς οἱ προσανατολισμοὶ τῶν ὀκτὼ τῆς ζωοφόρου πλευρῶν ὧν εἶναι ἐπιγεγλυμμένοι οἱ ὀκτὼ πρωτεύοντες ἀνέμοι, ὁ Παλάσκας ἀπέδειξε διὰ μετρήσεων καὶ ὑπολογισμῶν, ὅτι δὲν ἐνυπῆρχε σφάλμα τοῦ προσανατολίσαντος αὐτὰς μηχανικοῦ, ὡς εἶχε νομισθῇ, καὶ ὅτι ὁ προσανατολισμὸς ἐγένετο τότε ἀκριβέστατα, ὅτι δὲ ἡ παρατηρηθεῖσα μικρά τις διαφορὰ ἦτο ἀπότοκος τῆς ἀνεπαισθήτους συντελουμένης ἐκκλίσεως τῆς μεσημβρινῆς γραμμῆς, κατὰ τὸ διαρρεῦσαν μακράϊον διάστημα, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ μνημείου, καθ' ἣν ὁ πόλος τῆς οὐρανίας σφαίρας ἦτο ἐγγύτερον πρὸς τὸν α

χεν ὁ Παλάσκας, προσθέτως καὶ ὡς ἐκ περισσοῦ διακοσμούσας τὴν ἀφθαστον ἐπαγγελματικὴν του ἀξίαν καὶ τὸν ὑπέροχον εἰς εὐθύτητα χαρακτῆρα του, ὅστις τὸν ἐνεφάνιζεν ἄνδρα τοῦ Πλουτάρχου μᾶλλον ἢ σύγχρονον προσωπικότητα.

Πάντως τὸ προμνησθὲν γεγονός, μὲ παρεκίνησεν εἰς τὴν παροῦσαν ἀνακοίνωσιν, ἐν τῷ πόθῳ μου ὅπως φανῶ καὶ ἐγὼ συμβάλλων κατὰ τι εἰς τὴν ὑπέγερσιν τοῦ πέπλου τῆς λήθης, ἣν ὁ χρόνος καὶ ὁ φθόνος ἰδίως δὲ αὐτός, ἤπλωσαν ἐπὶ τῆς μνήμης ἐκείνου. Ἄς μὴ νομισθῇ ὅμως ὅτι ἐμφανίζω ἐμαυτὸν βιογράφων του, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐγκωμιστὴν τοῦ ἔργου του· ἡ ἐπίγνωσις τῆς ταπεινότητός μου δὲν θὰ μοὶ ἐπέτρεπε τοιαύτην τιμὴν. Ἀπλῶς ἀποτολμῶ νὰ συνοψίσω κατὰ τινα σειράν, τὰ ὅσα δι' αὐτὸν διασπάρτως ἐγράφησαν, εἰς τὰ ὅποια προσθέτω τὰς προσωπικάς μου ἀναμνήσεις, ἐξ ὁμιλιῶν μου πρὸς πρόσωπα σεβαστά, ἅτινα ὑπῆρξαν σύγχρονά του¹ καὶ νὰ ὑποδείξω διὰ τοὺς μελετητὰς τοῦ βίου του καὶ τοῦ ἔργου του, τὰς ἀναγκαίους δι' αὐτὰ πηγάς.

Ὁ Λεωνίδας Παλάσκας ἐγεννήθη ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1819². Ὁ πατήρ του Κίττος (Χρίστος), ἐταῖρος τῆς Φιλικῆς, φεύγων τοὺς ἀπὸ τοῦ, ἐξοντώσαντος τὸν πατέρα του καὶ τὸν θεῖον του, Ἀλῆ τοῦ Τεπελενλῆ κινδύνους, προσέφυγεν εἰς Σοῦλι μετασχὼν τῶν ἀγώνων του, κατόπιν δὲ εἰς Ἐπτάνησον, ὅπου προσελήφθη ὡς ἀξιωματικὸς ἐν τῷ ἐκεῖ ὑφισταμένῳ ἑλληνικῷ σώματι. Ὁ Ἀλῆς ὅμως, ἴσως λόγῳ τύψεων ἴσως διὰ νὰ τοῦ Δράκοντος οὗ ἡ σύγχρονος πολικὴ ἀπόστασις εἶναι περίπου 25^ο,2 ἀπὸ τοῦ ἄνω ἡμῶν πόλου, παρὰ πρὸς τὸν α τῆς Μικρᾶς Ἀρκτοῦ ὅπου τανῦν. Συνδεθεὶς μετὰ τοῦ διασήμου ἀρχαιολόγου καὶ ἐταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Penrose ὁ Παλάσκας, καὶ παρακολουθῶν τὰς ἐργασίας ἐκείνου πρὸς καθορισμὸν τοῦ βέλους τῆς κυρτότητος τοῦ στερεοβάτου καὶ τῶν βαθμίδων τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῆς πρὸς τὴν κατακόρυφον, τὴν διὰ τοῦ κέντρου τοῦ σηκοῦ, συνεπινεύσεως τῶν κιόνων τῶν πτερῶν, αἵτινες ἀνωμαλίας ἐπίτηδες παρὰ τῆς ἀφθάστου καλαισθησίας τῶν ἀρχαίων προσεδόθησαν, ὡς γνωστὸν, πρὸς ἐξαφάνισιν τῶν ἀπὸ λόγων προοπτικῆς ὀφθαλμαπατῶν ὡς πρὸς τε τὴν ὀριζοντιότητα τῶν βαθμίδων καὶ τὸ κατακόρυφον τῶν περιστυλίων, εὔρε δι' ὑπολογισμῶν, βάσει τῶν κανόνων τῆς προοπτικῆς, πρεπούσας καὶ ἀκριβεῖς τὰς ἐκτροπὰς, ὡς καὶ διὰ μετρήσεων τὰς εἶχεν ὁ Penrose διαπιστώσει. Ἄλλοτε πάλιν, προσήνεγκεν εἰς τὸν Penrose τὴν ἀπὸ ἀστρονομικῆς πλευρᾶς συμβολήν του, ὡς πρὸς τὰ ἀξιμούθια τῶν ἀξόνων τῶν ἀρχαίων ναῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνεγέρσεώς των· πᾶν ἄλλο δὲ ἢ ὡς ἀπίθανον θεωρητέον, τὸ ὅτι αἱ ἐρασιτεχνικαὶ αὐτὰ συμβολαὶ του, ἐγένοντο χρησιμώτατα εἰς τὸν ἄγγλον σοφὸν βοηθήματα, διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν συγγραμμάτων του «On the orientation of certain Greek temples and the dates of their foundation» καὶ «On the orientation of the Hecatompedon which occupies the side of the Parthenon». Τὰ χειρόγραφα τῶν μελετῶν τούτων δὲν εὗρέθησαν, ἴσως δὲ νὰ ἦσαν μεταξὺ ἐκείνων ἅτινα παρέδιδεν εἰς τὸ πῦρ προῖδὼν τὸν θάνατόν του. Τὰς ἀνωτέρω εἰδήσεις ἔχω ἀπὸ στόματος τῶν ἀειμνήστων Δημ. Αἰγινήτου διευθυντοῦ τοῦ Ἀστεροσκοπείου, τοῦ συνεργάτου του ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ Γερ. Ι. Ζωχιοῦ τότε ἀνθυποπλοιάρχου καὶ τοῦ στρατηγοῦ Π. Σ. Λυκούδη (ἔρα ὑποσημ. 1, σ. 452).

¹ Ἰδὲ ὑποσημ. 1, σ. 452.

² Μητρῶον ἀξ. πολ. Ναυτικοῦ, ἀρ. μερίδος 18. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 4.

ἔχη μέσον ἐπαφῆς του πρὸς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, ἣς ἡγνόμενός μὲν τὴν ὑπαρξίν, ἀλλ' ὑπώπτευε πάντως τὴν ὑπόστασιν ποιᾶς τινὸς ἐπαναστατικῆς ὁργανώσεως¹, ἐπιμόνως ἐπεζήτησε νὰ προσελκύσῃ τὸν Χρίστον Παλάσκαν, ὁ ὅποτος σκεφθεὶς ὅτι ἡ ἐν Ἡπείρῳ παρουσία του θὰ ἐξυπηρετῇ τὸν Ἐθνικὸν σκοπὸν², ἔσπερξε νὰ ἀναλάβῃ ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ ἐξοντωτῇ τῆς οἰκογενείας του, ὅστις ὅμως τὸν μετεχειρίσθη μετὰ πάσης τιμῆς καὶ διακρίσεως. Θανατωθέντος τοῦ Ἀλῆ, εὐρέθη ὑποχείριος τοῦ Χουρσήτ καὶ ἠναγκάσθη, καταλιπὼν ἐν Ἡπείρῳ τὴν σύζυγόν του, τὴν κόρην του³ καὶ τὸν Λεωνίδα, νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν εἰσβολέα εἰς τὴν κατὰ τοῦ Ἀγῶνος στρατείαν του⁴, καραδοκῶν εὐκαιρίαν διαφυγῆς του πρὸς τοὺς Ἀγωνιστάς, ἀλλὰ καὶ παρέχων ἐν τῷ μεταξὺ ἐντέχνως τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς αὐτούς, σώσας οὕτω καὶ τὴν Λεβαδεῖαν ἀπὸ τῆς δηώσεως⁵. Μένεα πνέων ὁ Χουρσήτ διὰ τὴν κατόπιν ἐπιτευχθεῖσαν δραπέτευσίν του, ἀπεφάσισε τὴν ἐξόντωσιν τῆς ἐν Ἡπείρῳ παραμεινάσης οἰκογενείας του, ὡς ἐκ θαύματος σωθείσης, διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὁμοῦ μετ' ἄλλων οἰκογενειῶν Ἡπειρωτῶν πρὸς τὸ χαρέμιον τοῦ Χουρσήτ, ὅπερ εἶχε περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν ἐν Τριπόλει ἀγωνιστῶν⁶.

Τριετὴς μόλις ὁ Λεωνίδας, ἀπωρφανίζετο τοῦ πατρός του παρασπόνδως φονευθέντος ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἐν Γραβιᾷ ἀργηγοῦ του, τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτσου, τὴν 28 Μαΐου 1822 μεταξὺ Γλουνίτζης καὶ Δρακοσπηλιᾶς⁷. Ὁ Ἰωάννης Κωλέττης τότε, φίλος τοῦ φονευθέντος καὶ συμπατριώτης, συνδεδόμενος δὲ πρὸς τοὺς Γάλλους φιλέλληνας καὶ δὴ τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Φιλελληνικοῦ Κομιτάτου στρατηγὸν Roche καὶ ἱατρὸν de Bailly ἐπέτυχε παρὰ τῶν τελευταίων, ὅπως συμπαραλάβωσι

¹ Χαρακτηριστικὸν τῶν ὑπονοιῶν του καὶ τοῦτο: Ἐξενίσθη τὰ μάλα ὁ Ἀλῆς, ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ ὀπλαρχηγός του ἐβάπτισε τὸν υἱόν του μετὰ τὸ ὄνομα Λεωνίδα. Καὶ ἀφοῦ ἐπέρασε τὸ βλέμμα του εἰς τοὺς ὀπλαρχηγούς του Ἀλβανούς καὶ Ἑλλήνας, καὶ τοὺς Εὐρωπαίους ἀξιωματικούς του παντὸς βαθμοῦ καὶ πάσης ἐθνικότητος, οἱ ὅποιοι ἦσαν παρατεταγμένοι εἰς τὸν μουσαφίρ - ὄντ᾽ του, εἶπε προσηλῶσας τὸ βλέμμα του εἰς τὸν Παλάσκαν τὰ ἑξῆς, ἀνιγματοῶδη διὰ τοὺς πολλοὺς τῶν παρευρισκομένων, μὴ δυναμένους νὰ ἐννοήσωσι τὸν ὑπαινιγμόν: «Σεῖς οἱ Ἕλληνες κάποιο τολμηρὸ σχέδιον ἔχετε στὰ κεφάλια σας. Καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα ποὺ δίδετε στὰ παιδιὰ σας, θὰ ἐφθάναν νὰ δικαιώσουν τὴν ὑπόψιν μου. Δὲν τὰ βαπτίζετε περὶ Γιάννη, Κώστα, Πέτρο, Παῦλο, ἀλλὰ Λεωνίδα, Θεμιστοκλῆ, Ἀριστείδη. Λοιπὸν νὰ ξεῦρετε ἓνα πρᾶγμα. Βλέπω γύρω μου μπουλουκὶ καπετανέων Ἀλβανῶν, Ἑλλήνων, Τούρκων, Εὐρωπαίων. Οὔτε νὰ ταπεινώσω κανένα θέλω οὔτε νὰ ὑποτιμίσω. Οἱ Ἕλληνες ξεχωρίζετε ἀπὸ ὅλους. Εἴσθε ἔξυπνοι, ἱκανοί, ἀνδρεῖοι. Ἀλλὰ κοντὰ σ' αὐτὰ τὰ προτερήματά σας, ἔχετε καὶ τὰ μεγάλα σας ἐλαττώματα, πρὸ πάντων τὸν φθόνον καὶ τὴν ἀνυπακοήν. Νὰ γιατί δὲν θὰ προκόψουν τὰ σχέδια σας· γιατί δὲν θὰ εἶμαι ἐκεῖ νὰ σᾶς ὁδηγῶ!» Τοῦτο εἶχον ἀκούσει παρὰ τοῦ ποτὲ ἀντισυνταγματάρχου τοῦ Πυροβολικοῦ Ἰωάννου Κωλέττη, ἀσχέτου συγγενείας τινὸς πρὸς τὸν πρωθυπουργόν· ἀναφέρεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Μελετοπούλου.

² ΣΠΥΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ, αὐτ. Α' σ. 10: «ἐξ αἰτίας τοῦ φόβου τοῦ δυνάστου τῶν Ἰωαννίνων, Ἀλῆ, ἡ Ἑταιρεία ὀλίγον προώδευσεν ἐν στερεᾷ Ἑλλάδι». ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 6.

³ Ἐνυμφεύθη αὕτη μετὰ ἔτη τὸν Roujoux, ἐπὶ μακρὸν Πρόξενον τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις.

⁴ ΣΠ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ, αὐτ. Β', 19.

⁵ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 11.

⁶ ΣΠ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ, αὐτ. Β', 148.

⁷ ΣΠ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ, αὐτ. Β', 148.

τὸ ὄρφανόν εἰς Παρισίους καὶ τὸ εἰσαγάγωσιν εἰς ἐκπαιδευτήριον. Οὕτω ἐξεπαιδεύθη ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ 1833 ὅτε ἐπανήλθεν εἰς Ἑλλάδα, διὰ νὰ μεταβῇ καὶ πάλιν εἰς Παρισίους, τῷ 1836, ἀκολουθήσαν τὸν προστάτην του, ὅστις εἶχε διορισθῇ πρεσβευτῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Γαλλίας¹. Ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος² πληροφορηθεὶς τὰ μέγιστα τοῦ ὄρφανου παιδὸς προτερήματα καὶ λαβὼν μέγιστον ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον, ὥρισε προγυμναστήν του τὸν μαθηματικὸν Guerard καθηγητὴν τοῦ υἱοῦ του πρίγκηπος τοῦ Joinville³. Οὕτω τὴν 15 Νοεμβρίου 1836 εἰσήγετο εἰς τὴν ἐν Βρέστη καὶ ἐπὶ τοῦ τρικρότου «*Ωρίων*» ναυτικὴν σχολὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας, μετὰ διετεῖς σπουδὰς του ἀπαρallάκτους πρὸς τὰς τῶν συμμαθητῶν του, ἀπεφοίτησε, κατὰ Σεπτέμβριον 1838, δωδέκατος κατὰ σειρὰν ἀξίας μεταξὺ τριακονταοκτώ, καταταγείς εἰς τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν ὡς δόκιμος. Γνωρίσας τοῦτο εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῷ 1839, καὶ δηλῶν ὅτι θὰ ἐτίθετο εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος, ὅταν θὰ ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀρκούντως κατηρτισμένον πρὸς τοῦτο, ἐπληροφορεῖτο, κατὰ Βασιλικὴν ἐπιταγὴν, ὅτι «*θὰ ἐξετείνετο ἐπ' αὐτοῦ ἡ Βασιλικὴ εὐμένεια, ἀνταμείβουσα τὰς προσπάθειάς του*» διὰ τὴν ἐκπαίδευσίν του εἰς τὴν τραχεῖαν ναυτικὴν τέχνην». Ποντοπορήσας εὐθὺς κατόπιν εἰς Σενεγάλην, Καναρίους, Βραζιλίαν, Βουρβὼν καὶ Ἰνδίας, ἐπέβη μετὰ τὸν περίπλουν ἐκεῖνον τοῦ δικρότου «Ὁκεανὸς» φέροντος τὸ σῆμα τοῦ ναυάρχου Hugon⁴

¹ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 15. ΓΟΥΔΑΣ, αὐτ. σ. 1στ.

² Χαρακτηριστικὸν τῆς εὐνοίας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου πρὸς τὸν Παλάσκαν, τὸ ὅτι τὴν γαμήλιον πρᾶξιν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Παλάσκα μετὰ τοῦ Προξένου τῆς Γαλλίας Roujoux, ὑπέγραψαν ὡς μάρτυρες ἡ βασιλίσσα τῆς Γαλλίας Ἀμαλία καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως Ἀδελαΐς.

³ Παρὰ τοῦ ναυάρχου Γ. Σταματέλλου γνωρίζω, ὅτι ὁ Fr. Ferd. Philippe d'Orleans prince de Joinville (1818-1900), πολὺ ἡγάπα καὶ ἐξετίμα τὸν ὁμήλικά του Παλάσκαν, (πρβλ. ΓΟΥΔΑΣ, αὐτ. σ. λε'). Ὅτι δὲ ὕταν ἐπιβαίνων τῆς φρεγάτας «*La Belle Poule*» ἡγήθη τῆς ἀποστολῆς πρὸς παραλαβὴν καὶ μεταφορὰν τῆς σοροῦ Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου (Μάϊος-Νοέμβριος 1840) ἐζήτησεν ὅπως καὶ ὁ Παλάσκας μετὰσχῃ τοῦ εἰς Ἀγίαν Ἐλένην πλοῦ ἐκεῖνου, ὡς βοηθὸς «*τοῦ ἀξιωματικοῦ τῶν χρονομέτρων*» εἴτε ἐπὶ τῆς φρεγάτας του κυβερνωμένης ὑπὸ τοῦ Hernoux εἴτε ἐπὶ τῆς συνοδοῦ κορβέττας «*La Favorite*» κυβερνωμένης ὑπὸ τοῦ Guyet· ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν ἐγένετο ἡ τοποθέτησίς του αὕτη κατόπιν παρακλήσεως τοῦ Παλάσκα, ὅπως μὴ τῷ διέφευγεν ἡ εὐκαιρία τῆς ἀναβάσεώς του εἰς τὴν κορυφὴν Picco del Teyde (ἰδὲ σ. 46δ, σημ. 2) πρὸς ἐπαλήθευσιν τῆς γεωδαισιακῆς μελέτης του.

⁴ Ἐκ τῶν ἀγωνισαμένων ὑπὲρ τῆς Ἀνεξαρτησίας μας. Παλαίμαχος τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ναπολεοντίων πολέμων, ἐκυβέρνα κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναβαρίνου τὴν φρεγάταν «*Armide*». Ἰδὼν ἐκεῖ τὸ ἀγγλικὸν φρεγάτιον «*Talbot*», δεινῶς πιεζόμενον ὑπὸ τοῦ πυρὸς τριῶν μεγάλων αἰγυπτίων φρεγατῶν, ἡγκυροβόλησε μετὰξὺ αὐτῶν καὶ ἐκεῖνου, προσπαζῶν οὕτω τὸ φρεγάτιον καὶ ἀνακουφίζων αὐτό. Ἔσχε δὲ τότε τὴν μεγαλόφρονα σκέψιν νὰ ἐπάρῃ μετὰ τῆς γαλλικῆς σημαίας του καὶ τὴν ἀγγλικὴν, θελήσας νὰ δεῖξῃ ὅτι ἡ «*Armide*» ἐμάχετο καὶ δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὸ «*Talbot*». Πρὸ τοῦ ἱποτισμοῦ τούτου, οἱ πυροβοληταὶ τοῦ ἀγγλικοῦ φρεγατίου, ἐγκαταλιπόντες πρὸς στιγμὴν τὰ πυροβόλα των, ἀνερχιχθήσαν εἰς τὴν ἐξαρτίαν, διὰ νὰ ζητωκραυγᾶσιν ἐπὶ τῇ πράξει τοῦ Hugon (JURIEN DE LA GRAVIÈRE, *La Station du Levant*, 2, 192).

ἀρχηγοῦ τοῦ στόλου τῆς Μεσογείου καὶ κατόπιν ἐπὶ τῆς φρεγάτας «Cornaline», εὗρε-
 θείς, κατὰ Μάϊον τοῦ 1841, εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὁπόθεν ἦλθεν ἐπ' ἀδείᾳ εἰς Ἀθήνας· ὑπέ-
 βαλε δὲ τότε γαλλιστὶ συντεταγμένην ἀναφορὰν πρὸς τὸν βασιλέα Ὁθωνα, ἐν ᾗ ἐξέθετε
 τὴν, ἄνευ ἐνισχύσεώς τινος παρὰ τοῦ Κράτους, ἕως τότε γενομένην σταδιοδρομίαν του.
 Λαβὼν γνῶσιν τούτων ὁ ὑπουργὸς Ἀντ. Κριεζῆς, εἰσηγήθη καὶ ἐπέτυχε χορηγίαν πεν-
 τηκοντάδραχμον μηνιαίως καὶ ἐπὶ διετίαν ὑπὲρ τοῦ Παλάσκα¹. Προαχθεὶς εἰς σημαιο-
 φόρον καὶ μετ' ὀλίγον (15 Μαΐου 1843) κατ' ἐκλογὴν εἰς ἀνθυποπλοίαρχον, κατέστη
 διαπρεπὴς ἐν τῷ γαλλικῷ ναυτικῷ ὡς ἐν ἐκθέσει τοῦ ναυάρχου του πρὸς τὸν ὑπουρ-
 γὸν Α. Μαυροκορδαῖον ἐτονίζετο. Τότε δὲ καὶ τὸ ὑπουργεῖον, λαβὼν καὶ ἀναφορὰν
 τοῦ Παλάσκα, καθ' ἣν ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἔτοιμον πρὸς ἀνάληψιν ὑπηρεσίας ἐν τῷ ναυ-
 τικῷ μας, προσεκάλεσεν αὐτόν τε καὶ τὸν ὑπὸ βαθμὸν ὑποπλοίαρχου ὑπηρετοῦντα
 ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου Ἀλεξ. Κουμελᾶν, ὅπως κατέλθωσιν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἀναλά-
 βωσιν «ὑπηρεσίαν δημοσίαν ἀνάλογον τῆς ἱκανότητος καὶ τῶν γνώσεων ἃς ἀπέκτη-
 σαν», ἣν πρόσκλησιν ὁμῶς οὐδέτερος τούτων ἀπεδέχθη, ὡς ἐντελῶς ἀόριστον καὶ οὐδό-
 λως διακκανονίζουσιν τὰ τῆς ἐν τῷ σώματι τῶν ἀξιωματικῶν μας θέσεώς των· καὶ
 ταῦτα, καθ' ὃν χρόνον ὁ γάλλος ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν ὑπουργὸς ἀντιναύαρχος Mackau
 ἐπιμὼνως ὅσον καὶ ματαίως προσεπάθει νὰ μεταπείσῃ τὸν Παλάσκαν, ὅπως μὴ ἀπο-
 μακρυνθῇ τοῦ Γαλλικοῦ Ναυτικοῦ, ἐν ᾧ τοσοῦτον ἐπίζηλον κατεῖχε θέσιν: «Δὲν σᾶς
 »ἀρνοῦμαι τὴν ἀδειαν τὴν ὁποίαν μοῦ ζητεῖτε ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ Γαλλικοῦ Ναυτι-
 »κοῦ, ὅπως μεταβῆτε καὶ προσφέρητε τὰς ὑπηρεσίας σας εἰς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν
 »Πατρίδα σας μετὰ τόσας δοκιμασίας ζυγοῦ μακροαίωνος. Σᾶς προτρέπω οὐχ ἥττον
 »νὰ μείνητε ἐν Γαλλίᾳ, ἐνθα τοιαύτην ἤδη κατέχετε θέσιν καὶ εὐόλωνον στάδιον ἐνώ-
 »πιον ὑμῶν διανοίγεται. Ἀναμφιβόλως ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀνάγκην τῶν ὑπηρεσιῶν σας,
 »ἀλλὰ διὰ πολὺν ἀκόμη χρόνον δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἔχῃ πολεμικὸν ναυτικὸν ἄξιον λόγου,
 »ἢ δὲ ἱκανότης ὑμῶν δὲν θὰ δυνηθῇ ἐν Ἑλλάδι νὰ χρησιμοποιηθῇ ὅπως ἐν Γαλλίᾳ.
 »Ἀλλως τε, ἐκεῖ μεταβαίνων θὰ ἐξεγείρητε τὸν φθόνον καὶ θὰ θεωρηθῇτε ξένος· μεί-
 »νατε ὅθεν μεταξὺ ἡμῶν»². Ἡ τελευταία αὕτη φράσις τοῦ γάλλου ὑπουργοῦ ὑπῆρξεν
 αὐτόχρημα προφητικὴ.

Ὁ τὴν 4 Αὐγούστου 1844 ἀναλαβὼν τὴν πρωθυπουργίαν Κωλέττης, ἀπεφάσισε
 τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ τε προστατευομένου του καὶ τοῦ Κουμελᾶ πρὸς ἀναμόρφωσιν
 τοῦ ναυτικοῦ μας, ἀπονείμας αὐτοῖς βαθμὸν ὑποπλοίαρχου εἰς μὲν τὸν Παλάσκαν
 κατὰ Ὀκτώβριον εἰς δὲ τὸν Κουμελᾶν κατὰ Δεκέμβριον³, παρατείνας ἅμα ἐπὶ ἐν ἔτος

¹ Ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Παλάσκα, ἣν ἀνευρὼν ἐδημοσίευσεν ὁ ΦΩΚΑΣ (αὐτ. σ. 53-55). Πεντηκον-
 τὰδραχμος δὲ ἦτο, παρ' ἡμῖν τότε, ὁ κατὰ μῆνα μισθὸς ὑποπλοίαρχου.

² ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 16-17, μετάφρασις ὑπὸ ΓΟΥΔΑ, αὐτ. σ. ιη'-ιθ'.

³ Ἡ βαθμολόγησις αὕτη ὑπῆρξε καταφώρως ἄδικος διὰ τὸν Κουμελᾶν, ὅστις ἦτο ὑποπλοίαρχος ἐπὶ

τὴν ἐπὶ τῶν ξένων στόλων παραμονήν των. Οὕτω ἀνέλαβον ἀμφότεροι ὑπηρεσίαν κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1845, ὁ μὲν Παλάσκας ὡς κυβερνήτης τῆς ἡμιολίας «*Ματιθίλδη*», ὁ δὲ Κουμελᾶς ὡς ὑπαρχος τῆς κορβέττας «*Λουδοβίκος*». κατὰ κυριολεξίαν δὲ συναδελφικῶς συνεργαζόμενοι, ὑπέδειξαν εἰς τὸν ἐνδοξον Κανάρην ἐκτιμῶντα καὶ ἀγαπῶντα τὸν Παλάσκαν, τὴν ἀνάγκην καταρτισμοῦ προτύπου πολεμικοῦ «κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν εὐρωπαϊκῶν». Οὕτω ἐξωπλίσθη ἡ μεγίστη τῶν τότε μονάδων τοῦ στόλου μας, ὁ δρόμων¹ «*Λουδοβίκος*» ἐπανδρωθεὶς διὰ πληρώματος ἐπιλέκτου, ὑπὸ κυβερνήτην τὸν πλοίαρχον ἀ' τάξεως Α. Ραφαήλ ναυμάχον τοῦ ἀγῶνος χειριστὴν ἄριστον πλὴν καχυπόπτως ἀτενίζοντα τὰς προσπάθειάς τοῦ ἐπιτελείου του, ὅπερ ἀπετελέσθη ἐκ τοῦ Παλάσκα (ὑπάρχου) καὶ τῶν Α. Κουμελᾶ, Ι. Θαιράκη, Σ. Γ. Σαχτούρη, Γ. Πιπίνου, Β. Κοκκονέζη, Γ. Σταματέλλου καὶ Δ. Λάσκαρη², ἀρίστων ἀξιωματικῶν μεγίστης μορφώσεως καὶ ναυτικῆς πείρας ἐπὶ μακρὸν δὲ ὑπηρετησάντων ἐπὶ γαλλικῶν πλοίων ἐν στολοδρομίᾳ.

Παρὰ τὰς μεταξὺ τοῦ κυβερνήτου καὶ τῶν ἐπιτελῶν του συνεχεῖς προστριβάς, ὁ ἐπιδιωχθεὶς σκοπὸς ἐπέτυχε τοσοῦτον, ὥστε ὁ Κανάρης νὰ θέσῃ ἐν ἰσχύϊ (11 Μαΐου 1846) Β. Δ. προγενέστερον (24 Ν. 45) περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ «*Λουδοβίκου*» συστάσεως «*Ναυτικοῦ Παιδευτηρίου*»³ νεοσσιᾶς δηλαδή ἀφ' ἧς, δεόντως ἐκπαιδευόμενοι, θὰ προήρχοντο ἐφεξῆς οἱ τοῦ ναυτικοῦ μας ἀξιωματικοί⁴. Ἡ ἐφαρμογὴ ὅμως τοῦ μέτρου τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου ἐνῶ ὁ Παλάσκας ἦτο ἀνθυποπλοίαρχος ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ. Εὐγενὴς ὅμως ψυχὴ, οὐδέποτε διὰ τοῦτο παρεπονέθη ὁ Κουμελᾶς, ἀλλὰ καίτοι ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Παλάσκα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπηρετῶν, τῇ ὑπῆρξε πάντοτε συνεργάτης πολύτιμος, ἀληθὴς συνάδελφος, εὐλικρινὴς φίλος.

¹ Δρόμων 1000 τόννων καὶ 26 πυροβόλων σχεδιασθεὶς (6/18 Ἰουλίου 1837) ὑπὸ τοῦ ἐφόρου τοῦ Νεωρίου ναυπηγοῦ Γ. Τομπάζη καὶ ναυπηγηθεὶς ἐν Πόρῳ (3 Σεπτεμβρίου 1837-7 Σεπτεμβρίου 1838) ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν αὐτοῦ καὶ τοῦ πρακτικοῦ ναυπηγοῦ (maître de hache) Δημητρίου Ν. Καλοῦδη ἐξ Αἰγίνης. Μετονομασθεὶς «*Μεσολόγγιον*» κατὰ τὴν Μεταπολίτευσιν τοῦ 1862, ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὰ τελευταῖα του ἔτη ὡς κότεργον ἐν Ναυστάθμῳ καὶ ναυτοφυλακίᾳ. Διελύθη ὀλίγον πρὸ τοῦ 1900.

² ΦΩΚΑΣ, αὐτ. σ. 88. Ἰδὲ ὡς πρὸς τοὺς ἀξιωματικοὺς τούτους *Μητροῶ* κλπ. (ἰδὲ σημ. 1, σ. 452 τοῦ παρόντος).

³ Ὁ ὁμολογουμένως κακὸς καὶ ψυχολογικῶς ἀνεπιτυχὴς ὅρος οὗτος, δὲν ὠφείλετο εἰς τὸν Παλάσκαν, ἀλλ' εἰς τὸν γραμματέα τοῦ ἐνδόξου Κανάρη σηματοφόρον Γερασ. Ι. Ζωχιὸν (ἰδὲ σ. 453 σημ. 4), μεγάλῃς μορφώσεως ἀξιωματικὸν πλὴν ἐπιδιώκοντα νὰ χρησιμοποιεῖ τὴν ἐξεζητημένην καθαρεύουσιν.

⁴ Ἡ πρῶτος αἰσιοδοξία ἐπιτάχυνε τὴν ἀνέγερσιν τῶν περικαλλῶν ἐν Πόρῳ ἐγκαταστάσεων τοῦ Διευθυντηρίου (Κεντρικοῦ Προγυμναστηρίου) καὶ τῶν παραρτημάτων του, ὣν ἡ θεμελίωσις ἐγένετο κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ἔτος. Θὰ ἦτο αὕτη ἡ μόνη ἴσως περίπτωσις, καθ' ἣν ὁ Κωλέττης δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰς ὑποδείξεις τοῦ προστατευομένου του, κεκρυμμένου ὑπὲρ τῆς μεταφορᾶς τοῦ Ναυστάθμου ἐκ Πόρου. Ἡ πρᾶξις θεμελιώσεως τῶν ἐν Πόρῳ ναυτικῶν ἰδρυμάτων εἶχεν οὕτω, κατ' ἀντίγραφον αὐτῆς εὐμενῶς παραχωρηθὲν μοι παρὰ τοῦ πλοίαρχου κ. Χριστοφ. Πατρ. Κονιάλη: «*Ἐπὶ Βασιλείας Ὁθωνος τοῦ πρώτου, τῷ χιλιοσιῶ ὀκτακοσιοσιῶ τεσσαρακοσιῶ ἔκτῳ ἔτει, τῇ δεκάτῃ ἐβδόμῃ Νοεμβρίου, Ἰωάννου Κωλέττη πρωθυπουργοῦντος, ὑποναύάρχου Κωνσταντίνου Κανάρη ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, καὶ*

τούτου δὲν παρέσχε ἢ μὴ τὴν ἐπαλήθευσιν τῶν προφητικῶν λόγων τοῦ γάλλου ὑπουργοῦ, καὶ τὴν ἀπαρχὴν τῶν δοκιμασιῶν τοῦ Παλάσκα.

Περίεργος ἀληθῶς ἦτο ἡ σύστασις τοῦ σώματος τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ὑπῆρχον τοιοῦτοι, ὡς οἱ προμνησθέντες καὶ ἄλλοι, ἀρτιωτάτης μορφώσεως, ἐκπαιδευθέντες στρατιωτικῶς μὲν διὰ πλήρους φοιτήσεώς των εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Μονάχου εἴτε εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, ναυτικῶς δὲ ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ ἢ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου¹. Ὑπῆρχον ἄλλοι, ναυμάχοι τοῦ Ἀγῶνος ἢ συγγενεῖς τοιούτων, στερούμενοι μὲν παιδείας καὶ ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, ἀλλὰ χειρισταὶ ἄριστοι, εὐγενεῖς τὴν ψυχὴν καὶ ἄνδρες αὐταπάρνητοι, οἱ ὅποιοι ἀντιληφθέντες τὴν ἀνάγκην ὅπως τὸ ναυτικὸν μας μορφωθῇ ἐπιστημονικῶς, ἀλλὰ καὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν λόγῳ ταύτης ζημίαν των, εἴτε κατέβαλον ὑπερανθρώπους προσπάθειάς ὅπως ἀκολουθήσουν τὴν νέαν τροπὴν εἴτε, ἐὰν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιτύχουν εἰς τοῦτο, ἐβόηθουν ὅπως μὴ αὕτη ἀνακοπῇ. Οἱ ἀμφοτέρων τῶν κατηγοριῶν τούτων ἀξιωματικοὶ προσέβλεπον τὸν Παλάσκαν «ὡς πρὸς Μεσσίαν διὰ τὸ ναυτικὸν μας»², ἀπόστολοι τῶν προσπάθειῶν του γενόμενοι καὶ πολλὰς διὰ τοῦτο ὑποστᾶντες πικρίας, ἐπὶ μακρότατα ἔτη, καθ' ὃ ὁ λοιπὸς τοῦ ναυτικοῦ «κόσμος, ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ ἦσαν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»³. Διότι ἐκτὸς τῶν ἀμυντῶρων τῶν προσπαθειῶν τοῦ Παλάσκα, ὑπῆρχον καὶ ἀξιωματικοί, ἀποτελοῦντες τὴν μεγίστην πλειονότητα μάλιστα, Φαρισαῖοι αὐτόχρονα τῶν παλαιῶν ἐν τῷ Ναυτικῷ παραδόσεων, εἰς οὓς θὰ προσήρμοζε τὸ ρῆμα «καὶ ὑμεῖς οὐκ εἰσέρχεσθε οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν» καὶ οἱ ὅποιοι φθονοῦντες τὸν Παλάσκαν καὶ μισοῦντες τοὺς θαυμαστας του⁴, ἀνέ-

*διευθύνοντος τὸν Β. Ναύσταθμον πλοίαρχον Ἀποστόλη Ν. Ἀποστόλη, κατεβλήθη παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν, ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς νήσου Κалаυρίας, ὁ πρῶτος οὗτος θεμέλιος λίθος τοῦ πρώτου ναυτικοῦ οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ τὰ τε Ναυτικά Ἀρχεῖα, τὸ ναυκλήριον, τριπλοὶ σιγατῶνες, ὅπλα, θῆκαι, πολλὰ ἄλλα σκευοθήκαι καὶ σκοπιὰ περικλείεται». Βραδύτερον ἀνηγέρθησαν ἐν τῷ περιβάλλῳ, τὰ μνημεῖα τοῦ Ἀστιγῆος καὶ τοῦ, διοργανωτοῦ τῆς Οἴκον. Ὑπηρ. τοῦ Ναυτικοῦ, Ἀλεξ. Κόλβε.

¹ Πρβλ. ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτόθι σ. 373 καὶ ἄλλαχού.

² Φράσις τοῦ ναυάρχου Γεωργ. Ἀγγ. Σταματέλλου, κατὰ τινα τῶν δι' ὧν μὲ ἐτίμα συνομιλιῶν μας.

³ Τὴν Εὐαγγελικὴν ταύτην ρῆσιν, ὡς καὶ τὴν ἀμέσως κατωτέρω, μετεχειρίσθη ὁ πολὺς καὶ θεοσεβὴς ναύαρχος Μιλιτιάδης Κωνστ. Κανάρης, ἐν συνομιλίᾳ του μετὰ τοῦ εἰσαγγελέως παρ' ἐφέταις Καρύκη (ἢ Καρούτσι, τῆς πατριαρχικῆς Ἀθηναϊκῆς οἰκογενείας) σχετικῇ πρὸς τὸν Παλάσκαν καὶ καθ' ἣν ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ παρευρίσκομαι ὡς ἐπισκέπτης τοῦ σεβασμίου ναυάρχου μου.

⁴ Ἀντιπαρέρχομαι ἐν ἀποστροφῇ, ἀσύστατον ὅσον καὶ ἀσεβῆ λῆρον, ὅστις ἐκυκλοφόρει μετὰ τῆς πατρίας ἐκείνης, ὡς πρὸς τὸν φόνον τοῦ Χριστοῦ Παλάσκα καὶ τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ υἱοῦ του πάντως, ὅπου ὁ μελετητὴς τῶν ἐν σημ. 1 τῆς σ. 452 Μητρούων κλπ., συναντᾷ μερίδα μαχίμου ἀξιωματικοῦ, εἰς ἣν εἶναι ἀναγεγραμμένοι συχνὰ μεταφοραὶ καὶ ἐπαναφοραὶ του εἰς τὸν κλάδον τῶν τροφοδοτῶν ἢ εἰς τοὺς διαθεσίμους, τοὺς ἀργοὺς καὶ τοὺς ἐπιτάκτους, ἢ εἰς ἣν ἄσημοι φέρονται τοῦ ἀξιωματικοῦ ὑπηρεσίαι, δέον νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι πρόκειται περὶ θιασώτου τῶν ἰδεῶν τοῦ Παλάσκα. Εἰς τὴν τοιαύτην του κρίσιν,

τρεπον διὰ τῆς ἀντιδράσεώς των πᾶσαν πρὸς πρόοδον ἐργασίαν. Οὕτω ἡ Σχολὴ ἐκείνη ἀπέτυχε πλήρως καὶ ἐδέησε νὰ παρέλθουν τριακονταεπτὰ ἔτη διὰ νὰ ἀναβλαστήσῃ ὁ ὑπὸ τοῦ Παλάσκα ριφθεὶς σπόρος, χάρις εἰς τὴν μεγαλουργὸν διάνοιαν τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, ἔχουσιν συναρωγούς τὸν ζῆλον τοῦ ὑπουργοῦ του Α. Τομπάζη καὶ τὴν ἀκατάβλητον φιλοπονίαν τοῦ ἀειμνήστου ἀντιπλοιάρχου Ἡλ. Φ. Κανελλοπούλου τοῦ καὶ πρώτου διοικητοῦ τῆς τῷ 1884 ἰδρυθείσης Ναυτικῆς Σχολῆς τῶν Δοκίμων, τῆς τοσοῦτους ἔκτοτε ἀγλαοῦς ἀποδοῦσης καρπούς.

Ἐταλαντεύθη τότε ὁ Παλάσκας μεταξὺ παραιτήσεως καὶ μεταθέσεώς του. Ὁ ὑπουργὸς ὅμως Δ. Βούλγαρης², μεγάλως ἐκτιμῶν αὐτόν, τῷ ἀνέθηκε τὰ καθήκοντα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου (Μαΐος 1847). Ἐκ τῆς διακεκριμένης θέσεως ταύτης, παρὰ τῆς φατρίας τὰς ἀντιδράσεις, κορυφωθείσας ὅταν (1 Σεπτ. 47) ὁ Κωλέττης ἀπεβίωσεν, ἐνέτεινε τὰς ἀναμορφωτικὰς προσπάθειάς του. Ἐχων ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ προϊοῦσα τῆς ναυτικῆς ἐπιστήμης ἀνάπτυξις, ὑπεβίβαζε τὸν ἡρώϊσμόν καὶ τὴν ναυτικὴν ἐμπειρίαν εἰς δευτερεύοντας τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ παράγοντας, παρέσχε τὰς βάσεις ἐφ' ὧν θὰ ἐδράζετο ἡ ἀναμόρφωσις, δι' ἧς «τὰ πυκνὰ νέφη» τὰ ὅποια ἐπισκιάζουσι τὸν ναυτικόν μας ὀρίζοντα, ἐξαφανιζόμενα εἰς τὸ μετέωρον «καὶ ἐξωθούμενα ὑπὸ τοῦ πατριωτικοῦ πνεύματος, θέλουσι μᾶς ἀνοίξῃ τὸ πέλαγος» τῆς Ἑλληνικῆς θαλασσοκρατίας³. Ὑπομνήματα λεπτομερῆ ἐπεξηγηματικὰ προσχεδίων νόμων, ἀδιάφορον ἂν μετὰ παρέλευσιν δεκαετιῶν ἐπραγματοποιήθησαν οὗτοι, διὰ τὴν ἴδρυσιν ναυτικῆς σχολῆς κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Γαλλικῆς, διὰ τὸν θεσμόν τῆς ναυτικῆς στρατολογίας, διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ Ναυστάθμου ἐκ Πόρου, διὰ τὸ

προσθέτω τὰς ἀπὸ ἀφηγήσεων ἀναμνήσεις μου λ.χ. ὅτι τὸν Ἀντ. Βατσαζῆν, ὃν δόκιμον ἔχων ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμωνος ὁ Παλάσκας ἐξετίμα ἰδιαζόντως διὰ τε τὴν μόρφωσιν καὶ τὸν χαρακτήρα του, ἀπεκάλουν χλευαστικῶς «Κυρὰ Ἀντώναν», ἀπὸ γραίας τινὸς διδασκαλίσσης ἐν Ὑδρᾷ, ὅτι δὲ καὶ ἡ διαρκὴς καταδρομὴ ἐπέδρασε ψυχικῶς ἐπ' αὐτοῦ, ὥστε νὰ ἀποβῇ ἐν τέλει μετριώτατος ἀξιωματικὸς· ὅτι τὸν Ἀνδρ. Ἀντ. Μιαούλην ἐξαιρετικῶς εὐπαίδευτον, διαπρεπῆ τοῦ καιροῦ του καὶ μοναδικὸν ὕδρογράφον, ὃν διὰ τὰς ἐπὶ τῶν παλιρραιῶν τοῦ Εὐρίπου ἐργασίας του ἀπεθαύμασαν ὁ περιώνυμος ἄγγλος ναύαρχος Α. Α. Μάνσελλ (ὁ παραμείνας μέχρι θανάτου του ἐν Χαλκίδι διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν) καὶ ὁ διαπρεπὴς ἀστρονόμος Σμίδτ, τὸν κατέστησαν ἐπὶ λοιδορίᾳ γνωστὸν εἰς τὸ ναυτικόν, ὑπὸ τὴν προσωνομίαν «δάσκαλος»· ὅτι τὸν Θαιράκην διεκωμῶδουν, δι' ἐπεισόδιον ἀνύπαρκτον ὅσον καὶ ἡλιθίας ἐμπνεύσεως, χαλκευθέν εἰς βάρος του καὶ καταστήσαν αὐτόν γνωστὸν εἰς τὸ ναυτικόν ὑπὸ τὴν προσωνομίαν «ληστοπειράτης (sic) Ἑαρός»· ὅτι τὸν Ἀνδρ. Γαρουφαλῆν λαμπρῶς ἐκπαιδευθέντα ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ ὅστις εἶναι ὁ πρῶτος διαγνούς τὴν ἀνάγκην τῆς εἰδικοποιήσεως τῶν μαχίμων ἀξιωματικῶν καὶ τὴν κατανομήν των εἰς κλάδους εἰδικότητων, τὸν περιήγαγον εἰς νοσηρὰν μελαγχολίαν, ἀγαθοῦσαν αὐτόν εἰς αὐτοχειρίαν δι' ἀποκοπῆς τοῦ λαίμου του, τὴν 20 Μαρτίου 1886, ἐν Ἐρμουπόλει καὶ ἐπὶ τῆς ἀτμομηιολίας «Σύρος» ἦν ἐκυβέρνα· κ. ἄ. δ.

² ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 17.

³ Ἀπόσπασμα ἐξ ὑπομνήματος τοῦ Παλάσκα ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ ΓΟΥΔΑ, αὐτ. σ. κε'.

πρέπον ναυτικόν μας πρόγραμμα κ. ἄ. δ.¹, μαρτυροῦσι τὰς προσπάθειάς ἃς ὡς Γενικός Διευθυντής τοῦ Ὑπουργείου κατέβαλε.

Αἱ μετέπειτα μέχρι τοῦ 1858 τοποθετήσεις του εἶναι ἄσημοι, καὶ τῷ 1852 τὸν ἀνευρίσκομεν τυγχάνοντα βασιλικῆς εὐαρεσκείας διότι ὡς κυβερνήτης τῆς «*Ματιλίδης*» συνέβαλε εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ αἰρεσιάρχου καλογήρου Χριστ. Παπουλάκου². τῷ 1858 ὅμως ὡς πλωτάρχην, Γενικὸν Διευθυντὴν τοῦ ὑπουργείου, καὶ συντάκτην—μετὰ τοῦ σοφοῦ Φιλίππου Ἰωάννου καὶ τοῦ ἰσαδέλφου του Α. Κουμελά—τοῦ ναυτικοῦ ὀνοματολογίου. Διὰ τὸ μνημειῶδες τοῦτο ἔργον, διὰ τὸ ὅποσον τὸν θεωροῦμεν ἡμεῖς οἱ ἐν τῷ Ναυτικῷ μέγαν εὐεργέτην του, θέλω ζητήσῃ τὴν ἄδειαν τῆς Ἀκαδημίας, πρὸς ἑτέραν σχετικὴν ἀνακοίνωσίν μου³. Τοῦ 1859 ἀρχομένου, ἰδιοχείρως συνέγραψε τοὺς ὅρους συμφωνιῶν, διὰ τὴν ναυπήγησιν τοῦ ὠραίου ἀτμοδρόμωνος «*Ἀμαλία*»⁴ «εἰς τὸν ὅποιον μακρὰ καὶ ἱστορικὴ ζωὴ ἐπεφυλάσσετο» καὶ τοῦ ὁποίου κατόπιν παρηκολούθησε τὴν ναυπήγησιν, εἰς τὰ ἐν Northfleet ναυπηγεῖα Pitcher, διορισθεὶς δὲ καὶ κυβερνήτης του, κατήγαγεν αὐτὸν εἰς Πόρον (23 Ὀκτωβρίου 1861)⁵.

¹ Ἰδιόχειρον ὑπόμνημα τοῦ Παλάσκα, ὡς εἰσηγητοῦ παρὰ τῇ «Περὶ συγκροτήσεως τῶν πληρωμάτων Ἐπιτροπῇ», ὑποβληθὲν καὶ πρωτοκολληθὲν τὴν 4 Μαΐου 1850, ἀνευρὼν ὁ ὑποπλ. Ἀθανασιάδης ἐν τῷ παρὰ τῇ Νέᾳ Ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σοφοκλέους παντοπωλείῳ Γ. Πίππα ὅπου ἐπρόκειτο νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς περιτύλιξιν, τὸ ἡγόρασε καὶ τὸ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ναυτ. Ἐπιθεωρήσει (ἴδε σημ. 1, σ. 452).

² ΦΩΚΑΣ, αὐτ. σ. 110.

³ Ἴδὲ ἐν ὑποσημείωσει 1 σ. 452, τὴν εἰς τὸ τέλος αὐτῆς σημείωσιν.

⁴ Τοῦ μετονομασθέντος «*Ἑλλάς*» ἀπὸ τῆς Μεταπολιτεύσεως. Ἀπορὸν μοι εἶναι διατί ὁ Παλάσкас καὶ κατόπιν ὁ Ἡλ. Κανελλόπουλος καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ ναυτικῷ, ἐθεώρουν τὸ μέγα ἐκεῖνο πολεμικὸν μας ὡς «ἀτμοδρόμων» ἐνῶν πραγματικῶς ἦτο «ἀτμοφρεγὰς», ὃν ὀρθὸν ὄρον πρῶτος μετεχειρίσθη τῷ 1895, ὁ ὑποπλοίαρχος τότε Φίλιππος Ἀλ. Κανελλόπουλος καθηγητὴς παρὰ τῇ ἐπὶ τῆς «*Ἑλλάδος*» λειτουργούσῃ τότε «*Σχολῇ Ναυτικῶν Δοκίμων*».

⁵ ΦΩΚΑΣ, αὐτ. σ. 169-182. Χαρακτηριστικὴ, τοῦ ὅτι εἶχε προβλέψει καὶ τὴν τελευταίαν λεπτομέρειαν τῶν προδιαγραφῶν διὰ τὴν ναυπήγησιν τοῦ ἀτμοδρόμωνος ὅστις θὰ ἔφερε «τὸ ὄνομα τῆς προσφιλεστάτης Συμβίου τοῦ Βασιλέως Ἀμαλίας» (Β. Δ. 30 Αὐγ. 1859), εἶναι καὶ ἡ ἀποστολὴ εἰς Λονδῖνον χαλκοῦ μεταλλίου ἀπεικονίζοντος τὴν Ἀμαλίαν φεσοφοροῦσαν, ὅπως χρησιμεύσῃ διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀκροστολίου τοῦ ἀτμοδρόμωνος: «Ἐξ αὐτοῦ τοῦ μεταλλίου καὶ τῆς συνημμένης εἰκόνης παριστανούσης» τὴν Α. Μ. κατὰ πρόσωπον, δύναται ὁ τεχνίτης νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὁμοιότητα τῆς προτομῆς Τῆς, ὁδηγούμενος μάλιστα ὑπὸ τοῦ μεταλλίου ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῆς κόμης καὶ τοῦ διαδήματος. Τὸ φέσιον ἀπαγορεύεται. Οὐδαμῶθεν ἠδυνήθη νὰ πληροφορηθῶ, τί ἀπεγένετο τὸ ἀριστοτεχνίημα αὐτό, ὅταν τῷ 1922 διελύθη ὁ ἀτμοδρόμων ὑπὸ τοὺς πελέκεις τοῦ πλειοδότη εἰς ὃν κατεκυρώθη ὡς ἄχρηστον ὑλικόν. Ἀς σημειώσω τέλος, ὅτι μὴ καταβληθείσης παρομοίας προσοχῆς εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν προδιαγραφῶν διὰ τὴν ναυπήγησιν τῶν ἀτμομυδρομόνων «*Ἀλφειὸς*» «*Πηνειὸς*» «*Ἀχελῷος*» «*Εὐρώτας*», οἱ Ἀγγλοὶ ναυπηγοὶ τῶν ἐποποθέτησαν, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ὡς ἀκροστόλια τῶν πλοίων μας ἐκεῖνων, τὸν βασιλικὸν θυρεὸν τῆς πρώτης Βασιλείας μὲ τοὺς κυανολεύκους ρόμβους τῶν Βίττελσβαχ· ταῦτα δὲ, εἰκοσι ἔτη μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὁθωνος.

Ἰδιαίτερώς συνέδεσε τὸ ὄνομά του ὁ Παλάσκας πρὸς τὴν πρώτην Δυναστείαν καὶ τῆς Μεταπολιτεύσεως τὰ συμβάντα. Τὸ δυσσιωνίστως διὰ τὴν Δυναστείαν ἀρξάμενον 1862 εὔρεν αὐτὸν κυβερνήτην τῆς «Ἀμαλίας». Κατὰ τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν καταστολὴν τῆς Ναυπλιακῆς στάσεως (31 Ἰανουαρίου-5 Ἀπριλίου 1862), τῷ ἀνέτιθετο καὶ ἡ καταστολὴ τῆς ἐν Κύθνῳ ἐκραγείσης, ἣν καὶ ἐπέτυχεν ἀποβιβάσας λόχον πεζικοῦ ὑπὸ τὸν Τσίρον καὶ τὸν Φωτοβάσον καὶ βαλὼν δι' ὁμοβροντιῶν τοὺς ἐπαναστάτας ἀπὸ τῶν πυροβολείων τῆς «Ἀμαλίας». Διὰ τὸ «δρᾶμα τῆς Κύθνου», ὡς ἐπεκλήθη ἡ καταστολὴ αὕτη στοιχίσασα τὴν ζωὴν εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν Λεωτσᾶκον Μωραϊτίνην καὶ Σκαρβέλλην, σφοδρῶς ὑπὸ τῶν πλείστων κατεκρίθη, ὡς ἐπιδείξας σκληρότητα ἥτις ἡδύνατο νὰ ἀποφευχθῇ¹. Πολλοὶ ἐν τούτοις, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐκ τῶν πρωτουργῶν τῆς κατὰ τῆς Δυναστείας ἐπαναστάσεως Ἐπαμ. Δεληγεώργης ὅστις καὶ ἦτο μετὰ τῶν ἐν Κύθνῳ, γνωρίζοντες τὸ βάθος τοῦ ἀληθοῦς στρατιωτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Παλάσκα, οὐδόλως ἀπεδοκίμασαν τὰς ἐνεργείας του.

Τὴν 2/14 Ὀκτωβρίου 1862² ἀπέπλευσεν ἡ «Ἀμαλία» φέρουσα τοὺς βασιλεῖς διὰ τὴν ἀνὰ τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα περιοδεῖαν των. Εἰς Λιμένιον ἐπληροφορεῖτο ὁ Παλάσκας, παρὰ τοῦ φίλου του Σταματέλλου κυβερνήτου τῆς «Ἀφροέσης» ἐπίτηδες καταπλευσάσης, ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἐκραγεῖσα εἰς Βόνιτζαν, ἡπλοῦτο εἰς τὴν παράλιον τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ ἐξετείνετο πρὸς τὴν πρωτεύουσαν, προετοιμαζομένην ὑπὲρ αὐτῆς. Λαβὼν γνῶσιν τούτων ὁ Βασιλεὺς, διέταξε τὸν Παλάσκην νὰ ἀπάρη εὐθὺς διὰ Πειραιᾶ, πρὸ τοῦ ὁποῦ κατέπλευσεν ὁ ἀτμοδρόμων τὴν μεσημβρίαν τῆς 11/23. Ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Βουρρέ, ὁ ναύαρχος «τοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἀνατολῆς» (*La Station du Levant*) Τουσσάρ οὗ τὸ σῆμα ἔφερεν ἡ φρεγάτα «Ζηνοβία» καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ ἀποστόλου «Ἐλαφος» (*La Biche*), ἐγνώρισαν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς ἐπαναστάσεως τὴν ἐπικράτησιν καὶ παρέτυχον εἰς τὴν μετ' ὀλίγον μετὰ πάσης σκαιότητος διαταχθεῖσαν ἀπομάκρυνσιν, ὑπὸ τοῦ Παλάσκα, τῶν κομιστῶν διαταγῆς τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως πρὸς αὐτόν, ὅπως παραδώσῃ τὴν «Ἀμαλίαν» εἰς τὸν ἐκ τῶν κομιστῶν Δ. Γ. Σαχτούρην. Ἡ ἐτοιμότης του αὕτη, προλαβοῦσα τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν ἀξιωματικῶν ἐκείνων πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ πλοίου του, καὶ ἀποσοβήσασα τὴν παράδοσιν τῆς «Ἀμαλίας» ἐφ' ὅσον ἀκόμη εὐρίσκοντο ἔνδον οἱ βασιλεῖς, ἤγαγε τὸν γάλλον πρεσβευτὴν νὰ ἀναφωνήσῃ «εὖγε κ. Κυβερνήτα! εὖγε! ἐσώσατε τὸν Βασιλέα Σας». Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Βασιλέως ὅπως ἐκπατρισθῇ ἐπιβιβάζομενος τῆς εἰς Κερκασίνιον πρὸς τοῦτο μεθορμισθείσης ἀγγλικῆς ἀτμοφρεγάτας «Σκύλλα»³ — «ἵνα

¹ ΕΠ. Δ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, αὐτ. Β, σ. 123-147. ΦΩΚΑΣ, αὐτ. σ. 193-195.

² Δ. ΠΑΛΑΣΚΑΣ, αὐτ. ΕΠ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, αὐτ. Β, σ. 163-182. Δ. ΦΩΚΑΣ, αὐτ. σ. 193-195.

³ Ὁ Παλάσκας εἶχε θέσῃ ὑπὸ τὴν κρίσιν Του τὴν εἰς Βενετίαν μεταφορὰν του διὰ τῆς «Ἀμαλίας». Κατὰ περίεργον σύμπτωσιν, ἡ μοιραία «Σκύλλα» εἶχε μεταφέρει πρὸς τὸν ἐκπατρισμὸν καὶ τοὺς ἐκπτώ-

ἀποδοθῇ ὁ ἀτμοδρόμων εἰς τὸ Ἔθνος» ὡς εἶπεν—ὁ Παλάσκας εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ ἐκπατρισθῇ εἰς Γαλλίαν· πλὴν ἀμέσως ἐδέχθη νὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς βασιλεῖς εἰς Βαυαρίαν, τοῦ Βασιλέως ἐκφράσαντος θερμῶς τὴν τοιαύτην ἐπιθυμίαν του. Διέταξε τότε τὸν Σταματέλλον νὰ θέσῃ τὴν «Ἀφρόεσσαν» καὶ ἑαυτὸν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως, ἀπὸ δὲ τῆς «Σκύλλης», εἰς ἣν μετέβη τάχα ὅπως κατευσθῇ τὸ ὕστατον τοὺς βασιλεῖς, ἀπέστειλε δι' ἄγγλου ἀξιωματικοῦ τὴν ἀκόλουθον διαταγὴν πρὸς τὸν ὑπαρχόν του, ὑποπλοίαρχον Μιχ. Κουτσοῦκον: «Κατὰ διαταγὴν τοῦ »Βασιλέως, μένω παρ' αὐτῷ. Ἐπομένως ἀναλάβετε τὴν κυβέρνησιν τοῦ ἀτμοδρόμωνος »καὶ καταπλεύσατε εἰς Πειραιᾶ, ὅθεν θέλετε ζητήσῃ ἀμέσως τὰς διαταγὰς τῆς »Προσωρινῆς Κυβερνήσεως. Ὁ κυβερνήτης». Αἱ ὀλίγαι αὗται λέξεις καταδηλοῦν ἐναργῶς, πόσον βαθέως ἦτο εἰς τὴν ψυχὴν του ἐρριζωμένη ἡ ἔννοια τῆς Πατρίδος καὶ πόσον τὴν ἐθεώρει συνυφασμένην πρὸς τὰς περὶ τῆς στρατιωτικῆς τιμῆς ἀντιλήψεις του. Διὰ τοῦτο παρὰ πάντων ἐπηνέθη ἡ στάσις του: «εἶναι δὲ ἄξιος πάσης τιμῆς ὁ Α. Παλάσκας»—τονίζει ὁ παλαιὸς ἱστορικός¹—«διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδειχθεῖσαν κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην συμπεριφορὰν». Ἡ ἐν τῷ ναυτικῷ φατρία, πανηγυρίζουσα τὸν ἐκπατρισμὸν του, εἶχε χαλκεύσει τὴν φήμην, ὅτι εἶχε καταδικασθῇ εἰς θάνατον. Ψευδέστατον τοῦτο ἀντιθέτως, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως Δ. Καλλιφρονᾶς, παριδὼν τὰς ἀντιθέσεις τῶν φρονημάτων, καὶ μὴ ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὰς ἐμπαθείας, οὐ μόνον δὲν ἐνήργησέ τι πρὸς διαγραφὴν του ἀπὸ τῶν στελεχῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπέτυχε τὴν τακτοποίησιν τοῦ Παλάσκα ἐναντι τῶν νόμων, θέσας αὐτὸν εἰς ἀργίαν διὰ προσκαίρου παύσεως, μετ' ἀδείας πρὸς παραμονὴν του εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐπ' ἄοριστον, χορηγηθείσης αὐτῷ αὐτεπαγγέλτως διὰ Διατάγματος², τῆς ἰσχύος τοῦ ὁποίου τὴν σιωπηρὰν παράτασιν ἡυλαβήθησαν καὶ ἔνδεκα κατὰ σειρὰν ὑπουργοί, οἱ διαδεχθέντες τὸν Καλλιφρονᾶν Α. Μῆχος, Ν. Μπουντούρης, Γ. Μπούμπουλης, Α. Διαμαντόπουλος, Α. Ροντήρης, Κ. Κανάρης, Μ. Κανάρης, Δ. Μπουντούρης, Α. Μαυρομιχάλης, Σ. Ἀντωνόπουλος καὶ Τ. Λαζαρέτος.

Ἡ ἐν Βαυαρίᾳ παραμονὴ του δὲν παρετάθη πέραν τοῦ τέλους τοῦ 1865, καθ' ὅσον ὁ Ὅθων τὸν παρώτρυνε νὰ ἐπανέλθῃ πρὸς ἀνάληψιν ὑπηρεσίας. Ἐτοποθετήθη παρὰ τῇ ἐπιτροπῇ τῶν Ναυτικῶν Συντάξεων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀφανείας του ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, ὠρίσθη μέλος τῆς, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ διεθνοῦς φήμης σεληνογράφου καὶ διευθυντοῦ τοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν, S. F. J. Schmidt, πρὸς μελέτην κατὰ χώραν τῶν ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1866 ἐκδηλωθεισῶν ἐν Θήρᾳ πλουτωνείων ἐπεξεργασ-
τους βασιλεῖς τῆς Νεαπόλεως καὶ Δύο Σικελιῶν, Φερδινάνδον τὸν Β' ἀπὸ τῆς Γαέτας καὶ τὸν υἱόν του Φραγκίσκον τὸν Β' ἀπὸ τῆς Νεαπόλεως κατὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἐρυθροχιτῶνων τοῦ Γαριβάλδη καὶ τὴν ἐπακολουθήσανσαν Ἐνωσιν τῶν Ἰταλικῶν Κρατῶν.

¹ ΕΠ. Δ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, αὐτ. Β, σ. 177 καὶ 180.

² Μητροφῶν κλπ. Δ. ΦΩΚΑΣ, αὐτ. σ. 226. Μ. ΓΟΥΔΑΣ, αὐτ. σ. κθ',

σιών¹. Ἀντιπλοίαρχος γενόμενος (Ἀπρίλ. 66), ἐκλήθη καὶ πάλιν εἰς τὴν Γεν. Γραμματεῖαν τοῦ ὑπουργείου, παρασκευάσας πλήρες σύστημα ἀναδιοργανώσεως τοῦ ναυτικοῦ, σχέδια νόμων περὶ ἐμπορικῆς ναυτιλίας καὶ ναυτικῆς στρατολογίας, μετάφρασιν τοῦ διεθνoῦς κώδικος σημάτων, κανονισμὸν συγχρονισμένον τῆς ἐπὶ τῶν Β. πλοίων ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας καὶ μελέτην ἰδρύσεως δεξαμενῆς καθαρισμοῦ εἴτε μονίμου ἐν Ἑρμοπολὶ² εἴτε πλωτῆς ἐν Ναυστάθμῳ³. πλὴν καὶ πάλιν ἐζήτησε τὴν ἀπομάκρυνσίν του, ἀφοῦ οὔτε εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην εὐρεθεὶς ἡδυνήθη νὰ εἰσκαουσθῇ. Μετὰ μελέτην του διὰ τὴν πρόχειρον τοῦ ἐν Πόρῳ Ναυστάθμου ὀχύρωσιν, ἀπεστέλλετο μετὰ τοῦ ναυπηγοῦ Μόστρα ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ Κουμουνδούρου εἰς Λονδῖνον πρὸς ἀγορὰν δύο εὐδρόμων. Ὁ λόγῳ τῆς Κρητικῆς Ἐπαναστάσεως κίνδυνος ρήξεως, καὶ ἡ ὑποχώρησις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς ἀξιώσεις τοῦ πρεσβευτοῦ Φωτιάδῃ-πασσᾶ, συνετέλεσαν ὅπως διὰ πρώτην φορὰν εἰσκαουσθῇ ὁ Παλάσκας καὶ παραγγελθῶσι συμφώνως πρὸς τὰ ὅσα εἶχεν ὑποδείξῃ, τὰ δύο πρῶτα θωρηκτὰ μας, τὰ «*Βασιλεὺς Γεώργιος*» καὶ «*Βασίλισσα Ὀλγα*», ἅτινα κατ' ἐπανάληψιν κυβερνήσας, τὰ εἶχεν ὀργανώσει ὡς τὰ ὅμοια τῶν μεγάλων ναυτικῶν Δυνάμεων.

Ἐκπροσωπῶν τῷ 1873 τὴν κυβέρνησιν παρὰ τῇ ἐν Βιέννῃ Διεθνεῖ Ἐκθέσει, ἐθαυμάσθη διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ κατὰ ταύτην ἐκτεθέντος «ἐκχυτῆρος Giffard» εἰσήγησίν του, καὶ ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος αὐτῆς⁴. ἐπίσης καὶ τῷ 1875 παρὰ τῷ ἐν Παρισίοις Διεθνεῖ Γεωγραφικῷ Συνεδρίῳ ὅτε καὶ ἀνεκοίνωσε πρὸς αὐτὸ τὴν περὶ «τοῦ μεγίστου ὕψους» πραγματεῖαν του, ἣτις τὸν ἐγνώρισε διεθνῶς εἰς τοὺς ἀστρονόμους ἀποθαυμάσαντας ταύτην⁵.

¹ Ὁ SCHMIDT, λεπτομερῶς περιγράφει ἐν τῇ «*Εστία*» (αὐτ.) τὰς ὑπηρεσίας, ἃς ὁ Παλάσκας ἀπὸ γεωλογικῆς, ὑδρογραφικῆς καὶ μαθηματικῆς πλευρᾶς προσήνεγκεν, ἀπὸ τῆς «*Σαλαμίνιας*», τῆς «*Αφροέσης*» καὶ κατὰ χώραν, εἰς τὴν ἐπιτροπὴν παρακολουθήσεως καὶ τῆς μελέτης τῶν ἐν Θήρᾳ ἐπισυμβασῶν σπουδαιοτάτων πλουτωνείων ἐπεξεργασίων. Ἐπὶ τῆς Νέας Καϋμένης δὲ εὐρεθεὶς καὶ ἐργαζόμενος, ἐτραυματίσθη ὑπὸ μύδρου διαπύρου. Ἴδὲ καὶ Δ. ΦΩΚΑ, αὐτ. σ. 226-229.

² Ἐπὶ ἐβδομήκοντα ἔτη συνεζητεῖτο ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Παλάσκα, τώρα δὲ μόλις (1938) ἀπεκρυσταλλώθη εἰς ἀπόφασιν, ὡς ἤκουσα, ἡ Ἰδρυσις δεξαμενῆς εἰς τὸν παρὰ τὰ «*Λαζαρέττα*» καὶ τὴν θέσιν «*Ἅγιος Ἐλευθέριος*» ὁρμίσκον «*Πηδάλι*», τὸν ἐν τῷ λιμένι Ἑρμοπολέως Σύρου.

³ Ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Παλάσκα παρηγγέλθη εἰς τὰ ἐν Seyne ναυπηγεῖα Forges et Chantiers de la Mediterannée, ἡ ὑφισταμένη εἰσέτι πλωτὴ δεξαμενὴ, ἣν ἔφερον διὰ ρυμουλκίας ἐκ Τουλῶν, τὰ τότε πολεμικὰ μας «*Β. Γεώργιος*», «*Ἑλλάς*» καὶ «*Ν. Μιαούλης*».

⁴ Πρβλ. ΠΑΛΑΣΚΑ, «*Λεξ. Γαλλο-Ἑλλην. Ναυτ. Ὁρων*», ἐν λξξ. vide cale à vapeur. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 28. Ὡς ἤκουσα, αἱ δύο ἀποστολαὶ αὗται, εἰς Βιέννην καὶ Παρισίους, ἦσαν ἐκδηλώσεις μερίμνης τῆς Κυβερνήσεως ὑπὲρ τῆς υγείας του, ἣτις ὁλονὲν ἀπὸ τοῦ 1871 χειροτερεύουσα, ἔχρηζε διαγνώσεως καὶ συμβουλῶν παρ' εὐρωπαϊῶν καθηγητῶν καὶ ὁμως δὲν ἠμπόδισε τὸν Παλάσκαν ἢ κατὰστασις τῆς υγείας του αὐτῇ, ὅπως τιμήσῃ τὴν Πατρίδα καὶ ἑαυτὸν ἐν τῇ Ξένῃ.

⁵ Ἡ πραγματεῖα του αὕτη ὑπὸ τίτλον «*Sur les hauteurs meridiennes observées à la*

Τῷ 1877 ὁ πρωθυπουργὸς Δεληγεώργης, προσέλαβε τὸν πλοίαρχον τότε Παλάσκαν ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν¹. χαρακτηριστικὸν τοῦτο, καὶ τοῦ ἱπποτικοῦ χαρακτηῖρος τοῦ μὲν, θελήσαντος νὰ λησμονήσῃ ὅτι ὁ Παλάσκας τὸν εἶχεν ἐν Κύθνῳ πολεμήσῃ διὰ τῶν ἀπὸ τῆς «*Αμαλίας*» ὁμοβροντιῶν, καὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ δὲ ἦν πάντες, πλὴν τῆς ἐν τῷ ναυτικῷ κατ' αὐτοῦ φατρίας, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ χρησιμοποιοῦσιν. Σχηματισθείσης τῇ 26 Μαΐου 1877 τῆς ὑπὸ τὸν πολὺν Κανάρην Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως, οὗτος ὡς ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν, προσέλαβε Γεν. Γραμματέα τὸν Παλάσκαν, καὶ «ἤτο ὥραϊον νὰ βλέπῃ τις ἀμφοτέρους τοὺς ἄνδρας τούτους εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν »Ναυτικῶν συνεργαζομένους ἐπὶ τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ἐθνικὴ δόξα ὁ μὲν ὅστις ἀφ' οὗ ὑπῆ- »ρέτησε τὴν Πατριδα διὰ τῶν ἄθλων του, τοὺς ὁποίους ἐψάλλον ὁ Βύρων ὁ Βερανζέ »ὁ Καζιμίρ Δελαβὴν ὁ Βίκτωρ Οὐγγὼ καὶ τόσοι ἄλλοι ποιηταί, προσέφερεν ἤδη »τὸν πατριωτισμὸν του καὶ τὴν πεῖραν του. Ἐπιστημονικὴ ἐξοχότης τοῦ Ἑθνους »ὁ ἕτερος, συνεισέφερε τὴν συνδρομὴν τῶν φώτων του καὶ τοῦ ζήλου του»². Ὁ ἀγὼν του ὅμως, ἄγονος καὶ ἄκαρπος λόγῳ τῶν ἀντιδράσεων ἃς ἀνὰ πᾶν βῆμα συνήντα, μόνον καρπὸν ἔσχε τὴν καταστροφὴν τῆς ὑγείας του, λόγῳ χολοκυστίτιδος ἀποτόκου τῶν συνεχῶν ἀπογοητεύσεών του καὶ τῶν ἀπ' αὐτῶν θλίψεων, τὸ πρῶτον ἐκδηλωθείσης τῷ 1871—δι' ὃ καὶ ἔλαβε τότε ἐξάμηνον ἄδειαν—καὶ ὁλονὲν ὀξυνομένης³. Κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ μαρτυρικοῦ βίου του, ἐνησμένιζε παραδίδων εἰς τὸ πῦρ πολύτιμα χειρόγραφα, περιλαμβάνοντα ἀδημοσιεύτους ἐργασίας του, ὁργανωτικὰς διὰ τὸ ναυτικὸν μας ἢ ἐπιστημονικὰς σχετιζομένας πρὸς τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρο-

mer, par L. PALASCA, Capitaine de vaisseau de la M. R. Hellénique» κατεχωρήθη ἐν ταῖς παρὰ τῷ «Bureau des Longitudes» τηρουμέναις «Recherches sur les Chronomètres et les instruments nautiques» καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ *Revue Maritime et Coloniale* τοῦ ἰδίου ἐκείνου ἔτους. Περὶληψίς τῆς θεωρίας ταύτης ὑπάρχει ἐν τῇ ὑπὸ ΗΛΙΑ Φ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ καὶ πρὸς χρῆσιν τῶν Ν. Δοκίμων τοῦ Ἑλλοτ. Ναυτικοῦ, λιθογράφῳ «*Ναυτιλίᾳ*» (ἔκδοσις 1892 τ. 3, σ. 357-361). Διὰ τῆς θεωρίας του ἀνέπτυξεν ὁ Παλάσκας τὴν διαφορὰν, ἥτις ὑφίσταται μεταξύ τοῦ διὰ τοῦ ἐξάντος λαμβανομένου, κατὰ τὴν στιγμὴν ἥτις ἐκλαμβάνεται ὡς στιγμὴ τῆς μεσουρανήσεως τοῦ ἀστέρος, μεγίστου ὕψους τοῦ παρατηρουμένου ἀστέρος καὶ τοῦ πραγματικῶς μεσημβρινοῦ ὕψους τοῦ αὐτοῦ ἀστέρος κατὰ τὴν πραγματικὴν στιγμὴν τῆς μεσουρανήσεως. Ἀπότοκος δὲ οὗσα ἡ διαφορὰ αὕτη, ἀφ' ἐνὸς τῆς κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ πλάτους μετατοπίσεως τοῦ πλοίου ἐφ' οὗ ὁ θεωρῶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς μεταβάλλεται τοῦ ἀστέρος ἡ κλίσις, εἶναι μὲν ἀνεπαίσθητος ὡς πρὸς τοὺς ἀπλανεῖς, ἀλλ' αἰσθητοτέρα προκειμένου περὶ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν πλανητῶν ἰδίως δὲ τῆς σελήνης. Ὁ τύπος ὁ παρέχων τὴν τιμὴν τῆς διαφορᾶς ταύτης, δίδεται ἐν τῷ προμνησθέντι ἔργῳ τοῦ Κανελλοπούλου.

¹ ΕΠΑΜ. Δ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ, αὐτ. σ. 556 ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 28.

² ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 222. Μετάφρασις ὑπὸ ΓΟΥΔΑ, αὐτ. σ. λ'.

³ Τῷ 1878 εὐρισκόμενος ἐν Λονδίνῳ πρὸς ἐκτέλεσιν ἐντολῆς σχετικῶς μὲ πρὸς τὴν συγκρότησιν τοῦ στόλου καὶ τὸν ἐφοδιασμὸν, ὑπέστη σφοδρὰν κρίσιν τῆς νόσου του καὶ βεστανιστικὴν νευρασθένειαν, μὴ δύνηθεις ἑκτοτε νὰ ἀνακύψῃ (ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ, αὐτ. σ. 26).

νομίαν ἢ συσχετισμοὺς τῶν ἐπιστημῶν τούτων πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν δι' ἣν ἡσθάνετο ἰδιαιτέραν ἔφεσιν.

Ὀλίγα διασωθέντα περισυνέλλεξεν εὐλαβῶς ὁ ἐπιστήθιος φίλος του Ἀριστείδης Ράινεκ ἀντιπλοίαρχος, ὁ κατόπιν ναύαρχος¹. Τὴν ἐσπέραν τῆς 14/26 Ἰανουαρίου 1880 ὑπέκυψεν εἰς ἱκτερικὸν παροξυσμὸν τῆς νόσου του² καὶ τὴν 2 μ. μ. τῆς ἐπομένης ἐκηδεύθη ἐκ τῆς ὀπισθεν τοῦ Ἀνατομείου καὶ ἔναντι τοῦ Πολιτικοῦ Νοσοκομείου οἰκίας του, εἰς τὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως, ἐκφωνήσαντος τὸν ἐπικήδειον τοῦ Θ. Φλογαίτου βουλευτοῦ Χαλκίδος καὶ τοῦ φίλου του πλωτάρχου Κ. Μουρούζη ἐπιτάφιον³. «Ἡ κηδεία του ὑπῆρξε σοβαροτάτη καὶ συγκινητικὴ ἀκολουθήσαντος ἀπείρου πλήθους, ἐκ μέρους δὲ τοῦ βασιλέως τοῦ ὑποναύαρχου Σαχίνη ἀρχηγοῦ τοῦ Β. Οἴκου» ὡς τονίζουν αἱ ἡμιεπίσημοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐφημερίδες «Ὡρα», «Ἐφημερίς» καὶ «Παλιγγενεσία» περιγράφουσαι αὐτὴν καὶ βιογραφοῦσαι τὸν ἄνδρα. Τὰς ταινίας ἐκράτουν οἱ ἀντιπλοίαρχοι Ἀρ. Ράινεκ, Ν. Παπανικολῆς, Δημ. Κριεζῆς καὶ ὁ πλοίαρχος Δημ. Γ. Σαχτούρης⁴. Οἱ δύο πρῶτοι ἐξελέγησαν ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Γ. Μπούμπουλη, ὡς ὄντες ἐκ τῶν ἐπιστηθίων τοῦ μεταστάντος φίλων. Οἱ δύο ἕτεροι, ὠρίσθησαν, κατόπιν θερμῆς των παρακλήσεως, ἣν εἰλικρινέστατα τεθλιμμένοι ὑπέβαλον, ὅπως προσφέρουν ὑστάτην τιμὴν εἰς τὸν νεκρὸν ἐκείνου τὸν ὁποῖον, ἐν τῷ στροβίλῳ ἐκείνῳ τῶν πολιτικῶν παθῶν, τοσοῦτον ἐπείκραναν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς «Ἀμαλίας»⁵: ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τὴν 11 Ὀκτωβρίου τοῦ 1862 τῷ εἶχον κομίσει τὴν διαταγὴν τῆς παραδόσεως τῆς ἐχούσης ἀκόμη ἔνδον τοὺς βασιλεῖς «Ἀμαλίας», καὶ τοὺς ὁποίους ἠναγκάσθη μετὰ σκαϊότητος νὰ ἀπομακρύνῃ. Οἱ δύο οὗτοι ἀντεκατέστησαν τοὺς ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ πρὸς τοῦτο ὠρισθέντας φίλους τοῦ Παλάσκα, Μᾶρκον Μπότσαρη καὶ Ἐπαμ. Ἀντ. Κριεζῆν, ἀληθεῖς εὐπατρίδας, ἡθὸς τε καὶ γένος, ἐν τῷ Ἄλλοτε Ναυτικῷ μας.

¹ Τὰ διασωθέντα παρ' αὐτοῦ χειρόγραφα προσήνεγκεν, ὁ Ἀριστείδης Ράινεκ, εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς «Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας» πλὴν δύο ἅτινα ἐδωρήσατο εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν. Ἦσαν δὲ τὰ ταῦτα τὸ περὶ Ναυτικοῦ Σχολείου ὑπόμνημα, καὶ τὸ Γαλλοελληνικὸν Λεξικὸν τῶν Ναυτικῶν ὅρων. Τοῦ δευτέρου τούτου ἐγένετο δημοσίευσίς τῳ 1898 παρὰ τοῦ Ὑπουργείου, ὅπερ εἶχεν ἀναθέσει ταύτην εἰς τὸν Μιχ. Γούδαν, ταξινομήσαντα καὶ συμπληρώσαντα αὐτὸ ἐλαφρῶς, προτάξαντα δὲ αὐτοῦ πρόλογον, ἐν ᾧ βιογραφικαὶ τινες σημειώσεις διὰ τὸν Παλάσκαν ἀλλὰ καὶ μνημειώδους ἀξίας ἀποσπάσματα τοῦ περὶ Ναυτικοῦ Σχολείου ὑπομνήματός του.

² Ἐφημ. *Παλιγγενεσία*, τῆς 15 Ἰανουαρίου 1880.

³ Ὁ ἐπιτάφιος οὗτος ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ ἐκφωνήσαντος τοῦτον, εἰς φυλλάδιον, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς.

⁴ Ἐκ τῶν ὡς ἄνω μνησθεισῶν Ἐφημερίδων.

⁵ Τὸ ἤκουσα ἀπὸ στόματος Κ. Κανάρη, Θ. Θεοχάρη, Α. Τσαμαδοῦ, Ἀλ. Σαχτούρη (ὄρα σ. 452, σημ. 1) ὡς καὶ τοῦ ἱατροῦ Ἰωάν. Ζωχίου, τοῦ ἀρεοπαγίτου Στάμ. Παγανέλη καὶ τοῦ εἰσαγγελέως Δημ. Μπούφη,

Οὐδαμοῦ ἡδυνήθη· νὰ ἀνεύρω τὸν τάφον τοῦ καὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐρρίφθησαν τὰ ὅστ'α τοῦ εἰς τὸ χωνευτήριον. Θὰ ἔπρεπε ἐν τούτοις νὰ ἀναπαύωνται ταῦτα ἐντὸς μνημείου ἀξίου τοῦ ὀνόματος ὅπερ θὰ ἐχαράσσετο ἐπ' αὐτοῦ, ἀψηφοῦντος τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου φθοράν, καὶ ἀνγηγερμένου πρὸ τῆς Σχολῆς τῶν Δοκίμων, ἐν ἡρέμῳ χώρῳ, τῷ κατὰ σύμπτωσιν γειτνιάζοντι τοὺς τάφους τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Μιαούλη καὶ ὑποβλητικῶς ἀντικρύζοντι τοῦ Σαρωνικοῦ τὸν ὀρίζοντα καὶ τῆς Σαλαμῖνος τὴν θάλασσαν. Οὕτω οἱ ναυτικοὶ δόκιμοι, διὰ τὴν πρέπουσαν μὀρφωσιν τῶν ὁποίων τόσας ἐποτίσθη πικρίας, θὰ μετρησιοῦντο πρὸ αὐτοῦ εἰς σκέψεις περισυλλογῆς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ καθήκοντος, τῆς ναυτικῆς ἀξίας καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ χαρακτῆρος. Τούτων μὴ γενομένων, ὅταν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχον γίνεαι, εὐλαβεῖς πρωτοβουλίαι συνεκράτησαν τὸ πρὸς τὴν λήθην κατακύλισμα τῆς μνήμης τοῦ. Οὕτω, πρὸ δεκαετίας, τῇ εἰσηγήσει τοῦ συναδέλφου κ. Ἀλεξ. Χρυσάνθου διευθυντοῦ τῆς Ὑδρογραφικῆς Ὑπηρεσίας, ἐδόθη εἰς τὸν ὑπὸ τὴν Σχολὴν τῶν Δοκίμων ὀρμίσκον, ὄντα τὸ νεώριον αὐτῆς, ἡ ὀνομασία «ὀρμίσκος Παλάσκας»¹, ἥδη δὲ πρόκειται νὰ δοθῇ, ὡς ἤκουσα, ὑπὸ τοῦ ὑφυπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν κ. Παπαβασιλείου, εἰσηγήσει τοῦ ὑποναύρχου κ. Σακελλαρίου, ἡ ὀνομασία «Λεωνίδας Παλάσκας», εἰς βοηθητικὸν τοῦ στόλου ἄρτι κτηθέν. Ἀλλὰ μετὰ τινα ἔτη θὰ ἔχη καὶ πάλιν λησμονηθῇ ὁ Παλάσκας καὶ θὰ διερῶνται, οἱ ἐν τῷ Ναυτικῷ τότε, εἰς τί νὰ ὀφείληται τάχα ἡ ὀνομασία τοῦ ὄρμου—ἕως τότε, τὸ φερώνυμόν του πλοῖον θὰ ἔχη καὶ αὐτὸ διαλυθῇ—ἐλάχιστοι δὲ θὰ γνωρίζουν τούτου τὸν λόγον. Ἄς ἐπιτραπῇ καὶ εἰς ἐμὲ νὰ ὑποδείξω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ὅτι μεγέθυνσις τῆς ἐν τῷ Ἐπιτελείῳ ἀναρτηθείσης εἰκόνης τοῦ εἰς τρία ἐλαιογραφικὰ ἀντίγραφα, καὶ ἡ ἀνάρτησίς των² ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Δοκίμων, τῷ Β. Ναυστάθμῳ καὶ τῷ Κεντρικῷ Προγυμναστηρίῳ ἐν Πόρῳ, θὰ συνέβαλον εἰς τὴν παρὰ τοῖς ἀξιωματικοῖς τοῦ Ναυτικοῦ μας τῆς Αὔριον διατήρησιν τῆς ἀναμνήσεως τοῦ μεγάλου τοῦ εὐεργέτου.

Ὁ Χρόνος προσάγει τὴν δικαιοσύνην, ἀφίνει νὰ κοπάσῃ ἡ θύελλα καὶ νὰ μεγαλυνθῇ ἡ Δάφνη³.

¹ Ἰδὲ χάρτην Ἑλλην. Ὑδρογρ. Ὑπηρεσίας ἀριθ. 22: «Πειραιεὺς καὶ ὄρμος Φαλήρων».

² Μετὰ τὴν σελίδωσιν τῆς παρούσης, ἔμαθον ὅτι ὁ ΓΕΝ ἔχει ἀποφασίσει τοῦτο.

³ LAURENT DE L'ARDÈCHE, Histoire de l'Empereur Napoléon (σ. 48 τοῦ προσαρτήμ.).